

KLAIPĖDA UNIVERSITY

Gintautas Jakštys

**THE DAILY LIFE OF LITHUANIAN SOLDIERS IN WAR AND
PEACE IN 1918–1940**

Summary of Doctoral Dissertation
Humanities, History and Archaeology (H 005)

Klaipėda, 2021

The doctoral dissertation was prepared at Klaipėda University in the period of 2016–2021 in accordance with the doctoral studies right granted to Vytautas Magnus University along with Klaipėda University by the Order No. V-1019 of the Minister for Education and Science of the Republic of Lithuania, signed on 8 June 2011, and in accordance with the doctoral studies right granted to Vytautas Magnus University along with Klaipėda University by the Order No. V-160 of the Minister for Education, Science and Sport of the Republic of Lithuania signed on 22 February 2019.

Scientific supervisor

Prof. Dr. Vyngantas Vareikis (Klaipėda University, Humanities, History and Archaeology, H 005)

The doctoral dissertation will be defended at the Defence Board of Vytautas Magnus University and Klaipėda University in the Field of History and Archaeology:

Chairman

Prof. Dr. Jonas Vaičenonis (Vytautas Magnus University, Humanities, History and Archaeology, H 005)

Members:

Dr. Tomasz Błaszczak (Vytautas Magnus University, Humanities, History and Archaeology, H 005)

Prof. Habil. Dr. Alfonsas Eidintas (Ministry of Foreign Relations of Lithuania, Humanities, History and Archaeology, H 005)

Dr. Artūras Svarauskas (The Lithuanian Institute of History, Humanities, History and Archaeology, H 005)

Dr. Hektoras Vitkus (Klaipėda University, Humanities, History and Archaeology, H 005)

The doctoral dissertation will be defended in a public meeting of the Defence Board in the Field of History and Archaeology, in Aula Magna Conference Hall of Klaipėda University, at 13:00 p. m. on the 17th of December, 2021.

Address: Herkaus Manto Str. No. 90-2, LT-92295, Klaipėda, Lithuania.

The summary of doctoral dissertation was sent out on the 17th of November, 2021. The dissertation is available for review at the libraries of Klaipėda University and Vytautas Magnus University.

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Gintautas Jakštys

**LIETUVOS KARIŲ KASDIENYBĖ KARO IR TAIKOS METU
1918–1940 m.**

Daktaro disertacijos santrauka
Humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija (H 005)

Klaipėda, 2021

Mokslo daktaro disertacija rengta 2016-2021 metais Klaipėdos universitete pagal Vytauto Didžiojo universitetui kartu su Klaipėdos universitetu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. V- 1019 ir pagal Vytauto Didžiojo universitetui kartu su Klaipėdos universitetu Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V- 160 suteiktą doktorantūros teisę.

Mokslinis vadovas

prof. dr. Vygantas Vareikis (Klaipėdos universitetas, humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija H 005)

Mokslo daktaro disertacija ginama Vytauto Didžiojo universiteto ir Klaipėdos universiteto Istorijos ir archeologijos mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas

prof. dr. Jonas Vaičenonis (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija, H 005)

Nariai:

dr. Tomasz Błaszczak (Vytauto Didžiojo universitetas, humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija, H 005)

prof. habil. dr. Alfonsas Eidintas (LR Užsienio reikalų ministerija, humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija, H 005)

dr. Artūras Svarauskas (Lietuvos istorijos institutas, humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija, H 005)

dr. Hektoras Vitkus (Klaipėdos universitetas, humanitariniai mokslai, istorija ir archeologija, H 005)

Daktaro disertacija bus ginama viešame Istorijos ir archeologijos mokslo krypties tarybos posėdyje 2021 m. gruodžio 17 d. 13 val. Klaipėdos universiteto Aula Magna Konferencijų salėje.

Adresas: Herkaus Manto g. 90-2, LT-92295, Klaipėda, Lietuva.

Daktaro disertacijos santrauka išsiųsta 2021 m. lapkričio 17 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Klaipėdos universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekose.

INTRODUCTION

The advent of the First World War on 1 August 1914, contemporaneously known as the Great War, already in the first days of the fighting radically changed the long-established daily lives of many European nations, states, regions, peripheries and their peoples. The everyday life and routines of people of different national and social backgrounds living in the territory of Lithuania also underwent radical change.

In the wake of volatile military campaigns, in the autumn of 1915 the territory of Lithuania, devastated by the belligerent forces, was occupied by the Imperial German Army, which in an effort to consolidate its position in the occupied territories of the Russian Empire, created a military administrative unit *Ober Ost* (*Oberbefehlshaber Ost* or *Oberkommando Ost*) under the aegis of the Supreme Commander of All German Forces in the East, which is commonly referred to as *Oberostas* in Lithuanian historiography. This territorial unit encompassed the former Russian governorates of Suwalki (Suvalkai) and Kovno (Kaunas) and the larger part of the territory of the governorates of Vilna (Vilnius), Grodno (Gardinas) and Courland (Kuršas). The central headquarters of Ober Ost was set up in Kaunas where it remained until August 1918 when the Lithuanian Military Government was established. The First World War and the related losses, mobilisation, forced migrations and violence that it involved, in other words *the War Culture*, had transformed the way of life and social relationships in Lithuanian society and, in parallel with other geopolitical factors, gave rise to the formation of Lithuanian statehood.

Political stability of East-Central European countries was fragile. Whereas even British statesmen ceased to consider any viable guarantees for Poland within a decade after the Treaty of Versailles, the situation of Lithuania was even more challenging. Lithuanian politicians faced the situation when they had to build simultaneously state institutions, armed forces and national defence, to take control over the borders, to launch the rehabilitation of the country's ravaged economy, to search for financial resources to ensure the viability of the country's economy. An important role was played by financial and military aid provided by Germany and by the Saxon Volunteer units which held back the Bolshevik advance into Lithuania and possibly proved to be a guarantor of the survival of the newly created Lithuanian state in the first half of 1919.

Towards the end of World War I, the *War Culture* continued to take shape in Lithuanian society with the spread of violence brought about by both the military activities of the occupying authorities and various other factors. With the power of German occupying authorities declining, the local population found it expedient to organise self-defence formations in order to ensure, at least

partly, the protection of people and their property and public order. Already in the summer of 1918, guerrilla bands fighting with marauders and deserters came into being in the north-eastern part of Lithuania, and by the end of the same year, under favourable conditions, the regular armed forces of Lithuania started to take shape.

It must be emphasised that hostilities and armed clashes of varying intensity and of miscellaneous nature lasted in Lithuania until the spring of 1923. The factor of the Lithuanian armed forces in interwar Lithuania has been and remains an object of research in terms of politics, economy and culture. Meanwhile, the aim of this research is to address the issues of daily life of Lithuanian soldiers in times of war, peace, crises and extraordinary situations.

This research was launched in 2015 in the framework of the project entitled *The Daily Life of Lithuanian Soldiers in War and Peace in 1918–1940* funded by the Research Council of Lithuania; however, after having read through numerous archival records and getting familiarised with other unpublished materials and an ample amount of memoirs it became obvious that such an extensive problem range is hard to cover both chronologically and thematically. Hence, it must be acknowledged that it is impossible to cover all aspects of soldiers' daily life in this research due to the breadth of the topic and the abundance of archival materials. We were therefore forced to limit the range of the topics to be studied, and the issues related to everyday life such as the condition of military sanitation, medical treatment and nursing care of the wounded, diseases, interactions and mutual relations between Lithuanian soldiers and national minority soldiers (Polish, German, Russian, and Jewish) in military service, specific features of Jewish and Tatar soldiers service associated with religious practices and adherence to the traditions in the Lithuanian armed forces, non-statutory relations and behaviour, sanitary conditions and disease in the Lithuanian armed forces, the changes in everyday life of Lithuanian soldiers during the Soviet occupation, remain unaddressed and await the attention of historians. As a result, it was necessary both to readjust the original title of the thesis and circumscribe the range of topics limited to certain aspects of daily life and service of Lithuanian soldiers.

The research involves an analysis not only of the daily life of soldiers as such, but also issues such as the reasons for enlisting in the military and how their motivation to join the Lithuanian armed forces was changing relative to aspects of the daily life, the conditions in miscellaneous army units, hierarchical and disciplinary relationships associated with the problem of the study. An inquiry into the period of peacetime deals with the developments that had a direct bearing on the daily life of soldiers.

According to different sources, compulsory military service in the Lithuanian armed forces in the interwar period spanning the two decades was performed ca. 300,000 conscripts. It can be claimed that this institution of the Lithuanian State was the largest group of adults in terms of numbers, which was purposefully trained and educated not only in the military sense but also in the ideological (patriotic) and sociocultural sense. For many young people, military service was seen not only as an obligation but also an opportunity to broaden their horizons, to gain new life experiences and skills. For the purpose of this research it is important to identify problematic issues related to the understanding by Lithuanian soldiers of the distinctions between war and peace, the extent to which military service and combat affected a soldier's daily life, viz. whether the life of a soldier serving in the Kaunas garrison differed essentially from the period in 1920 with the hostilities going on the fronts and from the year 1922 when a state of peace prevailed *de facto* in much of Lithuania, although fighting occurred here and there and disorderly sporadic clashes flared up in the neutral zone.

Last but not least, for the purpose of advancing research in economic and social history of Lithuanian civil society during the interwar period, there is a need to highlight and elaborate on the fact that service in the Lithuanian armed forces involved not only military training of the youth but also a large-scale educational process aimed at the reduction of illiteracy among Lithuanian population, the development of reading and hygiene skills and habits, providing professional qualifications and skills applicable in civilian life (farmers, carpenters, drivers, mechanical workers, firefighters, cooks, etc.). Particularly great attention was paid to fostering value-based patriotic attitudes towards the recently created Lithuanian state, a historical reality which wasn't to be taken for granted as it may have seemed. Hence, the skills and attitudes shaped in the course of military conscription or service gave rise to the changes of mentality and mindset in society at large and translated into an indicator of changing attitudes towards military forces in Lithuanian society.

Novelty and relevance of the research topic. Although Lithuanian historiography continually discovers new themes and trends in research, which have been dealt with in West Europe for decades, I would argue that political history narrative still reigns supreme in the studies of Lithuanian history, the contents of which are based on research of state institutions, conventional warfare, diplomacy, the life of nobles, *szlachta* and the political elites. The concept of daily life of a soldier or the patterns of everyday life in wartime and peacetime conditions embraces, first and foremost, performance of routine service duties such as being on guard duty and on combat duty, maintaining collective weapons (cannons, machine guns, armoured vehicles, etc.) and individual firearms.

Everyday life is closely linked to a specific military job or a position held in a concrete military branch. It further includes training, instruction, learning (self-education), recreation and leisure, organised forms including, and all the rest that is often covered by a single term – daily routine. On the frontline or inside the battleground, the daily life of a soldier is changed not only by living under constant stress and pressure, it also depends on the provision of weapons and ammunition, living conditions, supplies of food and seasonal outfit, sanitation and hygiene conditions, medical supplies, the payment of salary, as well as an opportunity to write and receive letters and get packages from family. Another key aspect in the investigation of soldiers' life involves the relationships with local population, diet, leaves and furloughs, and a physically demanding work of the installation of defence works and their ongoing maintenance. It is important to note that life on the front lines involved, in the first order, constant manual work of improving defensive works and rebuilding them after artillery shelling by the enemy. All the work connected to the installation, improvement and rebuilding of field defences was carried out at night because during the daytime any work was impossible due to direct shellfire from the enemy's trenches.

If the Lithuanian Wars of Independence, the history of individual troops and regiments in the interwar period, military doctrine, strategy, defence plans, military exercises, and military hardware of the Lithuanian armed forces, military justice, biographies of military leaders, activities of paramilitary organisations, indirect effects of warfare represent well researched episodes of military history, then there is an obvious lack of research on the daily life of Lithuanian soldiers in peace and war based on the scientific methodology.

It is expected that this research will not only contribute to the studies of Lithuania's military history in the twentieth century but also provide new insights into the studies of Lithuanian history in the social and cultural fields. An important aspect in the research is an attempt to look, in a comprehensive manner through the prism of everyday life studies, into the daily life of different military cohorts (officers, non-commissioned officers, cadets and private soldiers) in times of war and peace.

As mentioned above, in the research of the history of the Lithuanian armed forces there is a lack of comprehensive studies that would use as a benchmark not the descriptions of warfare and its analysis, military strategy and tactics, operations of individual troops or branches of the Lithuanian army, but the soldier as such, his living environment (barracks), routine, everyday life and daily realities. It is insufficiency of such research and publications that gives rise to a commonly vague understanding among the general public and even some professional historians outside the domain of warfare research about the conditions in which Lithuanian soldiers lived during the period under consi-

deration, how the living environment, mundane life and routine of a soldier in the Lithuanian armed forces changed in a transforming and modernising Lithuania and how the changes in that sphere could have influenced changes in soldiers' psyche.

Whilst revealing the daily life of Lithuanian soldiers and its change, it is essential to explore the ways how the daily life of soldiers changed during the Wars of Independence and in its wake, and how the everyday life conditions impacted the shaping not only of a soldier's mentality but also his morale and determination to fight and win. Relying on the memoirs and reminiscences, the research allows for an attempt to reformulate the question about how professional experience, social skills and values shaped in military service might have entailed changes in Lithuanian society.

Moreover, the relevance of the research remains valid in the context of modern warfare when the Lithuanian armed forces set as an objective not only to systematically train Lithuanian citizens (soldiers) for the defence of the nation but also to foster their civic identity and patriotism. History examples and historical studies and military storytellers have been successfully utilised in the development of military doctrines for a couple of centuries now, therefore I believe that the studies in the daily life of the Lithuanian armed forces in the interwar period can be effectively put to use, as an auxiliary methodological tool, in the process of military training in Lithuania.

Research object – the daily life of Lithuanian soldiers spanning a period from 1918 to 1940, and its changes in times of war, peace and extraordinary situations. The research aims to explore how everyday life of a soldier changed in practice in peace and war using an approach of comparative research, analysing the conduct and behaviour of different military groups – private soldiers, non-commissioned officers, cadets and officers.

In this research, everyday life (daily life) is understood as day-to-day routine activities of soldiers and their regulation on a daily basis, social life, leisure activities, traditions, and holidays, living conditions, living environment, diet, provisions, mutual relations, interactions and other activities related to the daily life of soldiers. Taking into account the fact that the materials pertaining to the activities of the Lithuanian armed forces in 1918-1940 are plentiful, while routine and daily life of soldiers in the individual military structures, formations and units did not essentially differ, for the purpose of this research I have identified specific aspects of daily life and used as a reference point primarily the cases of the First, Second and Fourth Infantry regiments, Kaunas City and County Garrison Headquarters, and Kaunas Military School, and the organisation of the volunteer forces in 1919, an issue investigated to a lesser extent.

The **research aim** is to examine the scope of everyday life of the soldiers of the Lithuanian armed forces during the interwar period and its influence on the general educational development of soldiers, as a large cohort of Lithuanian society, and their motivation to serve in the Lithuanian army.

Objectives:

1. To assess logistics support of the military, living and service conditions (in the context of the country's economic opportunities) and their impact on everyday life of soldiers in times of war and peace; to identify similarities and differences in the daily life of the soldiers of the Lithuanian armed forces in peace and war, on the frontlines and in the garrisons on the home front;
2. To analyse the formation of new social skills of Lithuanian soldiers via daily routine activities;
3. To analyse into the soldiers' motivation to serve in the Lithuanian armed forces in times of war and peace.

Chronological framework of the research encompasses the period between 1918 and 1940. The choice of such chronological framework for the research follows from the fact that historical research implies a clearly defined timeframe. An order to create the first Lithuanian infantry order was issued in Vilnius on 23 November 1918 amidst German occupation and in the face of an aggression from the Soviet Russia and Poland. This date is formally considered to be the birth of the interwar Lithuanian armed forces. For more than two decades, the Lithuanian state had to rely exclusively on its armed forces without the prospect of obtaining military aid from the Great Powers and without any political and military availability to enter into effective military alliances. The Treaty of Non-Aggression between Nazi Germany and the Soviet Union (the Molotov-Ribbentrop Pact) signed in Moscow on 23 August 1939 and the secret protocols to the pact determined the fate of Lithuania and other Baltic states. It is therefore logical that my research should cover the period from the beginnings of the Lithuanian armed forces at the end of 1918 to the time of the transformation (incorporation) of the troops of the former Lithuanian armed forces into the 29th Territorial Rifle Corps of the Red Army in 1940 and the total liquidation of the armed forces of Independent Lithuania. However, while the problems of the 1930s are approached and touched upon, due to the abundance of the material this research is primarily focused upon the first decade of Lithuania's independence.

Research approaches and methods. In scholarship, the concept of everyday life is used in a variety of contexts, often in well-established meanings, the key ones being family, work and leisure, while the reality of daily life is

perceived as imposed, existing beyond self-perception, regularised and pre-objectified. In the research, this common methodological approach to everyday studies should be adjusted to take into account the fact that a soldier's life is highly organised and governed by daily regimen and army regulations, instructions and orders of the superiors, i.e. it is based on unquestionable hierarchical superior-subordinate relationship. Therewith, the process of secondary socialization takes place while in military service.

The sociologists claim that in primary socialization the child does not apprehend his significant others as institutional functionaries, but as mediators of reality *tout court*; the child internalizes the world of his parents as *the* world, and not as the world appertaining to a specific institutional context.¹ Secondary socialization, applicable to military research, presupposes internalization of either institutions or institution-based structures characterised by routines or routine behaviour. The roles of secondary socialization carry a high degree of anonymity; that is, they are readily detached from their individual performers. The same knowledge and skills transferred to soldiers by one officer could also be taught by another officer. The individual officers may, of course, be subjectively differentiated in various ways (according to experience, education, personal qualities, courage, and so on), but they are in principle interchangeable. It is this methodological approach in secondary socialization research that I endeavoured to follow in my work.

The research of the daily life of Lithuanian soldiers in peace and war in 1918–1940 presupposes the need to study the documents regulating soldiers' leisure, daily routines and lives in times of peace and the Wars of Independence. The research, by making use of the approach of critical analysis, examines the history of the military forces and armed conflicts. After the performance of methodological heuristics (the search for sources and literature) and a critical analysis of collected data, an analysis is conducted, on the basis of primary sources, of the daily life of soldiers, logistic support and its variability, an internal hierarchical system, mutual relationships and interactions, traditions and other elements of everyday life in the military.

The materials pertaining to the daily life of soldiers, routines, changes in service, etc. have been examined using the method of a critical descriptive analysis of historiographical materials. The comparative research (internal comparative analysis) method reveals the key developments in the armed forces over the 20-year period and allows for the comparison of the life in different military branches and units.

¹ Berger P.L., Luckmann, Th. *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York, 1967, p. 174-176.

The work, by means of the comparative method, also makes a comparison of the elements of everyday life of different groups inside the military structures, such as private soldiers, non-commissioned officers, cadets and officers, and the similarities and differences between civilian life and military life. The research furthermore involves a comparison of the changes in everyday life in the barracks, garrisons, on training grounds, in field exercises, military operations, etc.

HISTORIOGRAPHICAL REVIEW

The research in the history of the Lithuanian armed forces launched in Lithuania in the interwar period² did not show much interest in the daily life of Lithuanian soldiers. This was partly a consequence of the endeavour to describe the recently concluded military operations of the First World War and the Wars of Independence, the paucity of Lithuanian historians concerned with the military history, and the absence of the tradition and methodological approaches for such kind of research. Among the first works that provided valuable episodes from the daily life of the then nascent Lithuanian armed forces worthy of note is a book on the Lithuanian armed forces by the officer L. Natkevičius published in New York in 1919³. The interest in military themes had grown by the end of the first decade of the existence of an independent Lithuania. During this period, not only the ranks of professional historians increased but also there appeared more officers who showed interest in the history of the armed forces and the commemoration of the Wars of Independence, the Society for Military History was established giving rise to a comprehensive collection of the materials on the Wars of Independence which remains an important source for the historians engaged in the research of Lithuanian military⁴. Major Petras Ruseckas, a volunteer and a participant in the Wars of Independence, was among the first scholars. In 1927, a small volume containing a brief overview of the creation of the Lithuanian armed forces and the Wars of Independence saw the light in the United States⁵. In the interwar years, much attention was given to the collection and compilation of the memoirs by the participants (volunteers) in the Wars of Independence leading to the publication of two volumes of the collected memoirs of the veterans of the Wars of Independen-

² Jokubauskas V., *Karo istorija ir jos svarba Lietuvos kariuomenei tarpukariu. Karo archyvas*. 2017, vol. XXXII, p. 161–217.

³ Natkevičius L., *Lietuvos kariuomenė*, New York, 1919.

⁴ Jokubauskas V., *Karo istorija ir jos svarba Lietuvos kariuomenei tarpukariu. Karo archyvas*. 2017, vol. XXXII, p. 161–217.

⁵ Ruseckas P., *Lietuvos kariuomenė*, Verton St. Worcester, 1927.

ce under the title *Savanorių žygiai*, compiled and edited by Petras Ruseckas⁶. Notwithstanding the fact that this two-volume edition was dedicated to the celebration of the tenth anniversary of the establishment of the Association of the Founding Volunteers of the Lithuanian Army and epitomised romanticised vision of the history of the Wars of Independence, it still contained numerous episodes of the daily life of Lithuanian volunteers, their living conditions, diets and relationships with the local populace. At the same period, efforts were also made to produce histories of the formation of individual troops and institutions of the Lithuanian armed forces and of the activities of individual military units giving the overall picture of the armed forces, which can be attributed to the categories of both historiography and primary sources. Among such publications, *Ryšių bataliono pirmasis dešimtmetis 1919-1929* [The First Decade of the Communications Battalion, 1919-1929] edited by an engineer officer, Senior lieutenant, A. Šulcas deserves mention⁷. A volume dedicated to the tenth anniversary of the Kaunas City and County Garrison Headquarters under the editorship of V. Jurgelevičius came off the press in 1930⁸. The interwar period saw the publication of the histories of the following regiments: the 1st Hussars' Regiment of the Grand Hetman of Lithuania, Duke Jonušas Radvila⁹, the 1st Infantry Regiment of the Grand Duke of Lithuania Gediminas¹⁰, the 4th Infantry Regiment of the King of Lithuania Mindaugas¹¹, the 5th Infantry Regiment of the Grand Duke of Lithuania Kęstutis¹², the 7th Infantry Regiment of the Žemaitijan Duke Butegeidis¹³ and the 8th Infantry Regiment of the Duke of Kaunas Vaidotas¹⁴. Although these editions focused primarily on the creation of the regiments and their participation in the Wars of Independence, yet, however fragmentarily, they touched upon the daily life of soldiers as well. In

⁶ *Savanorių žygiai*. Ed. P. Ruseckas, Kaunas, 1937. *Savanorių žygiai*. Fotografuotinis leidimas. Ed. P. Ruseckas. Vilnius, 1991, vol.1.

⁷ Inž. vyr. lt. Šulcas, *Ryšių bataliono pirmasis dešimtmetis 1919-1929*. Kaunas 1929.

⁸ *Kauno karo komendantūra, 1919-1929*. Ed. P. Jurgelevičius. Kaunas, 1930.

⁹ Husaras: I husarų Didžiojo Lietuvos Etmono Jonušo Radvilos pulko 15 m. gyvavimo sukakčiai paminėti. Ed. Gasėnas, Kaunas, 1934.

¹⁰ *1-ojo pėstininkų D.L.K. Gedimino pulko dešimtmetis*. Ed. Kuizinas, 1928.

¹¹ *4 pėst. Lietuvos karaliaus Mindaugo pulko mokomoji kuopa: 20-ies metų įsikūrimo sukaktuvėms paminėti*. Kaunas, 1939.

¹² *5-asis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulkas*. Ed. V. Tarasovas, Kaunas, 1927.

¹³ *7 pėst. Žemaičių kunigaikščio Butegeidžio pulkas: istorijos bruožai ir vaizdų rinkinys, išleistas pulko gyvavimo I dešimtmečiui paminėti*. Ed. Jatulis, Klaipėda, 1929.

¹⁴ *8-tas pėstininkų Kauno kunigaikščio Vaidoto pulkas: pulko penkiolikos gyvavimo metų sukakčiai paminėti 1919-1934*. Ed. E. Bliudnikas and P. Nazaras, Šiauliai, 1934.

my research I have identified that it was a volume dedicated to the twentieth anniversary of the War School of Kaunas that devoted the largest amount of space to the aspects of everyday life¹⁵. This commemorative edition not only depicted the history of the War School and the process of officer training and education, but also gave an account of the provisions and supplies for the cadets, sports, leisure activities and other everyday life moments. Special mention deserves the journal *Karo archyvas* which was started in 1925 and published on its pages the studies, memoirs and documents related to the Lithuanian army and to the description of combat activities (mainly against the Polish and the Bolsheviks) on the territory of Lithuania. A series of publications related to military service and sanitation also appeared in the edition *Mūsų žinynas*.¹⁶ Despite the fact that the studies of everyday life of Lithuanian soldiers did not produce a single dedicated scientific publication in the interwar period, the published memoirs as well as individual publications on military theme included informative descriptions of various aspects of the daily life of soldiers.

In the Soviet period, objective and documented research of the history of the Independent Lithuania's armed forces were rendered impossible due to Soviet ideological canons and censorship of the humanities. Any archival fonds pertaining to the Lithuanian armed forces were made virtually inaccessible to the scholars without having obtained specific authorisation (and such authorisation would be granted only to *exclusively elected historians*). It was therefore only in special cases, when dealing with the themes such as 'class struggle', 'fighting against bourgeois nationalism', 'imperialists', and 'enemies of Lithuania's working class', that certain trustworthy persons were given permission to make limited use of the records and documents available in restricted fonds. A number of works of ideological nature were produced with an aim to discredit the Lithuanian armed forces of the interwar period and highlight "the efforts of the workers, peasants and soldiers under the leadership of the Communist party in the struggle for Soviet power". An appraisal of the soldiers' mutiny in the Kaunas Garrison in 1920 was amongst the topics that fit well into communist ideology¹⁷. All publications of the Soviet period, dealing with the said question, attached the greatest importance to the contribution in the organisation of this "revolt" by the Communist Party of Lithuania and

¹⁵ *Pirmojo Lietuvos Prezidento karo mokykla. 1919 – 1939*. Ed. ats. j.ltn. K. Zupka, j.ltn. V. Tamulaitis. Kaunas, 1939.

¹⁶ Pvz. Gen. št.plk.gyd.K.Boleckis. Sanitarijos tarnyba ir sanitarijos įstaigų taktika. *Mūsų žinynas*. 1923, vol. IV, No.12. Plk.gyd.K.Oželis. Karo sanitarijos tarnyba 1918-1928. *Mūsų žinynas*. 1928, vol. XV, No.45.

¹⁷ Jurginis J., *Kauno įgulos kareivių sukilimas 1920 metais*. Vilnius, 1955.

its leader Vincas Mickevičius-Kapsukas. In such a context, everyday life and specific aspects of service of ordinary soldiers did not receive due attention.

A volume *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.* [The Armed Forces of Lithuania in 1918–1940] by Vytenis Statkus, which saw the light in Chicago¹⁸, was arguably the most impressive study devoted to the history of the Lithuanian armed forces in the interwar period prior to the restoration of Independence. V. Statkus, who lived and worked in emigration, without access to archival materials in Lithuania and relying only on the available publications, described the activities of the armed forces of Lithuania including the facts on the formation and operation of individual troops, traditions, religious issues, and scanty information related to everyday life of soldiers. The Wars of Independence and episodes of the daily life of ordinary soldiers were portrayed in the works of émigré authors, Lieutenant Colonel Kazys Ališauskas¹⁹ and Antanas Rukša²⁰.

The period after 1990 saw the release of a series of publication *Lietuvos kariuomenės istorija* [History of the Lithuanian Armed Forces] launched by historian Gintautas Surgailis in 2003, which included monographs produced by him on the Lithuanian Navy and six infantry regiments of the Lithuanian Army²¹, and the Belarusian military units in the Lithuanian Armed Forces²², as well as the works by military historians Valdas Rakutis, Jonas Vaičėnionis²³ and Andriejus Stolarovas²⁴. All these publications focus on the studies of the history of military formations and institutions and on the description of combat operations, though interspersed with descriptions of certain everyday life details. Worthy of mention are two monographs by Vytautas Lesčius

¹⁸ Statkus V., *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.* Chicago, 1986.

¹⁹ Ališauskas A., *Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės 1918-1920.* Chicago, 1972, vol.1.

²⁰ Rukša A., *Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės.* Cleveland, 1981-1982, vol. 2-3.

²¹ Surgailis G., *Lietuvos karinis laivynas 1935–1940 m.* Vilnius, 2003; Surgailis G., *Pirmasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino pulkas.* Vilnius, 2011; Surgailis G., *Antrasis Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Algirdo pėstininkų pulkas.* Vilnius, 2014; Surgailis G., *Trečiasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto pulkas.* Vilnius, 2013; Surgailis G., *Ketvirtasis pėstininkų Lietuvos karaliaus Mindaugo pulkas.* Vilnius, 2016; Surgailis G., *Penktasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulkas.* Vilnius, 2017; Surgailis G., *Šeštasis pėstininkų Pilėnų kunigaikščio Margio pulkas.* Vilnius, 2019.

²² Surgailis G., *Lietuvos kariuomenės Gduų kariniai daliniai 1918-1923 m.* Vilnius, 2020.

²³ Rakutis V., Vaičėnionis J., *Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo mechanizuoto pėstininkų bataliono istorija. Dvidešimtmetį minint.* Vilnius, 2012.

²⁴ Stolarovas A., *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m.,* Vilnius, 2015.

litary internees in Lithuanian internment camps in 1939–1940 and providing curious and fascinating facts³².

With a growing number of studies in military history in the last decade, there has also been an increase in the availability of the works dealing directly with particular issues of everyday life of Lithuanian soldiers. The year 2014 saw the publication of fundamental research by Vytautas Jokubauskas, a scholar at Klaipėda University, in which the issues of logistic support of the troops, discipline, motivation and other aspects pertaining to the daily life of soldiers are dealt with against the background of the build-up of defence capabilities of the Lithuanian armed forces in the interwar period³³. Certain specific problems involving military discipline and enemy propaganda are scrutinised in a recent monograph by Vytautas Jokubauskas published in 2019³⁴.

Worth mentioning are the studies pursued by young researchers at Vytautas Magnus University in Kaunas that touch upon a subject of everyday life of soldiers. In 2012, a master's thesis devoted to the issues of desertion in the Lithuanian army was defended by Paulius Pacevičius at Vytautas Magnus University³⁵. In 2013, a master's thesis devoted to the cavalry in the Lithuanian armed forces was defended by Mindaugas Tamošiūnas at Vytautas Magnus University³⁶. Lina Kasparaitė-Balaišė, in her articles, examines the features of decorations of Lithuanian military field camps during field training exercises and drills, with soldiers living at the training grounds, in the 1920s and 1930s, and the work of military police in the interwar period³⁷. In 2020, Lina Kasparaitė-Balaišė defended her PhD thesis titled *Lietuvos kariuomenės kovinis rengimas: sistema ir kontingentas 1924-1940 m.* [Combat Training of the Lithuanian Army: the System and Contingent in 1924-1940] at Vytautas Magnus

³² Strelcovas S., *Antrojo pasaulinio karo pabėgėliai Lietuvoje 1939-1940 metais*. Šiauliai, 2010, p. 52-66.

³³ Jokubauskas V., *„Mažųjų kariuomenių“ galia ir paramilitarizmas. Tarpukario Lietuvos atvejis*, Klaipėda, 2014.

³⁴ Jokubauskas V., *Netiesioginis poveikis ir Lietuvos karinis saugumas 1919-1940 m.* Klaipėda, 2019.

³⁵ Pacevičius P., *Lietuvos kariuomenės dezertyrai 1918-1940 m.* Magistrinis darbas. Kaunas, 2012.

³⁶ Tamošiūnas M., *Lietuvos kariuomenės kavalerija 1919-1940 m.: tradicija, kasdienybė, vizijos*. Bakalauro baigiamasis darbas. Kaunas, 2013.

³⁷ Kasparaitė-Balaišė L., *Lietuvos kariuomenės Lauko stovyklų dekoravimas XX a. 3-4 dešimtmetyje*. Vytauto Didžiojo karo muziejus 2014 m. Almanachas, Kaunas, 2015, p. 21-33. Kasparaitė-Balaišė L., *Lietuvos kariuomenės karo policija 1919-1940 metais. Karo archyvas*, 2014, vol. XXIX, p.241-307.

University, where issues such as combat training, life on training grounds, exercise routines, shaping soldiers' motivation and values are dealt with³⁸.

The few studies of the specific issues of military service by Jewish soldiers, their motives and loyalty, in the interwar military forces of Lithuania should also be mentioned in the context of historical research, this problem, however, requires additional studies in order to avoid the stereotypical attitudes about "Jewish defectors" or "Jewish soldiers – fighters for the cause of the Republic of Lithuania" still occurring in the community of historians³⁹.

Particular attention was given to the studies of the traditions of the Military School, which are an important part of everyday life of each military unit⁴⁰, and to the specifics of service in the Lithuanian Naval Force⁴¹. In the wake of the restoration of Independence, publications came out dedicated to the history of the Lithuanian Air Force⁴² and to the issues of everyday life and training at the Lithuanian Military Aviation School⁴³, to the activities of the Military Sanitation Service involving problems related to the soldiers' hygiene, the treatment of the wounded, and medical supplies⁴⁴. The last months of the existence of the Lithuanian armed forces, the dissolution and liquidation of the troops and their incorporation into the 29th Territorial Rifle Corps of the Red Army, the soldiers' morale and attitudes, and the changes of life in the barracks were discussed

³⁸ Kasparaitė – Balaišė L., *Lietuvos kariuomenės kovinis rengimas: sistema ir kontingentas 1924-1940 m.* Daktaro disertacija. Kaunas, 2020.

³⁹ Vaičiėnas J., Prisiekę Adonojo vardu: žydai Pirmosios Lietuvos respublikos kariuomenėje. *Darbai ir dienos*, 2003, vol. XXXIV, p.273-283. Vitkus H., Žydų kariai Lietuvos (lietuvių) Nepriklausomybės kovose 1919-1923 metais. Ką žinome apie jų motyvus? *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, 2019, vol. XXVIII, p.163-185.

⁴⁰ Jakštys G., Lietuvos karo mokyklos tradicijos (1919-1940 m.). *Karo archyvas*. Vilnius, 2015, vol. XXX, p. 289-316. Jakštys G., The Influence and Traditions of the Military School of the First President of Lithuania on the Military Academy of Lithuania. *Vėsture: avoti un cilvēki*, 2017, vol. XX, p. 149-154. Jakštys G., The Changes of Everyday life at the Military School of Lithuania under the Soviet occupation in 1940. *Vėsture: avoti un cilvēki*. 2018, vol. XXI, p. 141-147.

⁴¹ Jakštys G., Everyday life of the Lithuania Navy Sailors' in the Naval training Warship „Prezidentas Smetona“. *Vėsture: avoti un cilvēki*. 2020, vol. XXIII, p. 79-85.

⁴² Liekis A., *Lietuvos karo aviacija (1919–1940)*. Vilnius, 1999.

⁴³ Gruzdienė E., Lietuvos karo aviacijos lakūnų ir žvalgų rengimas 1919-1932 m. *Karo archyvas*. 2004, vol. X, p. 150-178.

⁴⁴ Lukminaitė S., Karo sanitarijos veikla Nepriklausomybės kovų metu (1919-1923 m.). *Vytauto Didžiojo karo muziejus 2018 m. Almanachas*. Kaunas, 2019, p.23-62.

extensively by Stasys Knezys⁴⁵. A monograph prepared by Nijolė Steponaitytė and Kęstutis Zaleckas in 2017 presents specific features of the architecture, design and layout of the military barracks in Lithuania, as a main space for the daily lives of soldiers. ⁴⁶

Moral and ethical values and beliefs of the army officers, as members of a specific profession and community, are examined in the complementary publications by Audronė Petrauskaitė⁴⁷ and Andriejus Stoliarovas⁴⁸. The topics on education and the improvement of general cultural level of Lithuanian military personnel⁴⁹ and the involvement in Scouting activities by Lithuanian officers⁵⁰ have received individual attention on the part of scholars.

Biographies of individual officers the publication of which began already in interwar Lithuania and continued in emigration and significantly expanded in restored Lithuania portray, albeit indirectly, the daily life and character of Lithuanian officers. The earliest biographies were dedicated to Antanas Juozapavičius, the first officer to die while fighting in the Wars of Independence⁵¹ and to the pilots Steponas Darius and Stasys Girėnas⁵². Special attention in the latter book is given to the life and service of Cpt. Steponas Darius in the Lithuanian army, his participation in the 1923 Klaipėda Revolt, his contribution to the development of sports and other issues relevant to the daily life of the military. A biographical essay published in the émigré community contains quite a few informative details revealing private life and character of General Povilas Plechavičius⁵³. The review of the scanty historiography suggests that the greatest attention was given to the studies of the lives of Lithuanian general

⁴⁵ Knezys S., Lietuvos kariuomenės inkorporavimas į Raudonosios armijos sudėtį. 29-jo šaulių teritorinio korpuso formavimas (1940 m. birželio 15 d. – 1940 m. gruodžio 31 d.). *Lietuvos archyvai. Apie Lietuvos kariuomenę*. Vilnius, 1999, vol. XII, p. 115–152.

⁴⁶ Steponaitytė N., Zaleckas K., *Karo architektūra Lietuvos miestuose ir miesteliuose*, Kaunas, 2017.

⁴⁷ Petrauskaitė A., Karininkijos dorovinės problemos prieškario Lietuvoje. *Karo archyvas*. 2006, vol. XXI, p. 117-135.

⁴⁸ Stoliarovas A., “Kariškio mūdoro“ garbės gynimas prieškario Lietuvoje. *Lietuvos istorijos metraštis*. 2012, no.1, p. 63-80.

⁴⁹ Ažubalis A. Kazlauskaitė-Merkelienė R. Lietuvos kariuomenės kareivių išsilavinimo ir kultūros lygio kėlimas. *Karo archyvas*. 2005, vol. XX, p. 255-301.

⁵⁰ Globys G., Lietuvos kariuomenės karininkų skautiška veikla 1918-1940. *Karo archyvas*. Vilnius, 2007, vol. XXII, p. 131-151.

⁵¹ Biržys P., *Karininkas Antanas Juozapavičius: biografija*. Kaunas, 1923.

⁵² Jurgėla P., *Sparnuoti lietuviai Darius ir Girėnas*. Chicago, 1935.

⁵³ *Gen. Povilas Plechavičius*. Ed. Jurgėla P., Jurkus P., New York, 1978.

officers⁵⁴ and to the biographies of the first air force commanders⁵⁵. These studies include the following generals: Silvestras Žukauskas⁵⁶, Jonas Galvydis-Bykauskas⁵⁷, Kazimieras Ladiga⁵⁸, Klemensas Popeliučka⁵⁹, Jonas Černius⁶⁰, and Antanas Gustaitis⁶¹. Daiva Steponavičienė⁶², Vygantas Vareikis⁶³ and Vytautas Jokubauskas⁶⁴ have developed and explored different aspects of the biography of a renowned archaeologist and an officer in the rank of colonel, Petras Tarasenka. Historians have also explored the biographies of officers Antanas Juozapavičius⁶⁵, Col. Liudas Butkevičius⁶⁶, Col. Jurgis Bobelis⁶⁷, Col. Vincas Jasulaitis⁶⁸, Col. Kazys Škirpa⁶⁹, majors Petras Jakštas⁷⁰ and Klemensas

⁵⁴ Jankauskas V. *Nepriklausomos Lietuvos generolai*. Vilnius, 1998, vol. I.; Surgailis G. *Lietuvos kariuomenės vadai*. Vilnius, 1992.; *Lietuvos krašto apsaugos ministrai ir kariuomenės vadai*. Vilnius, 2008, vol. 2.

⁵⁵ Gruzdienė E., Pirmieji karo aviacijos vadai (1919-1934). *Darbai ir dienos*, Kaunas, 2000, vol. XXI, p. 105-130.

⁵⁶ Aničas J., *Generolas Silvestras Žukauskas (1861-1937)*. Vilnius, 2006.

⁵⁷ *Generolas Jonas Galvydis-Bykauskas 1864-1943*. Vilnius, 2014.

⁵⁸ Jankauskas V., *Kario kelias: generolas Kazimieras Ladiga nepriklausomybės kovose*. Vilnius, 2004.

⁵⁹ Lučinskas G., *Lietuvos kariuomenės brigados generolas Klemensas Popeliučka: istorijos apybraiža*. Alytus, 2015.

⁶⁰ Paulauskas H., *Lietuvos kariuomenės generolas ministras pirmininkas Jonas Černius*. Vilnius, 2006.

⁶¹ Gamziukas A., *Antanas Norėjo Būti Ore*. Kaunas 1993,

⁶² Steponavičienė D., *Petras Tarasenka*. Vilnius, 1996.

⁶³ Vareikis V., Archeologas ir karininkas Petras Tarasenka Klaipėdoje. *Acta historica universitatis Klaipedensis*, 2010, vol. XX, p. 184-190.

⁶⁴ Jokubauskas V., Karininko Tarasenkos tarnyba Lietuvos kariuomenėje. *Lietuvos archeologija*, 2015, vol. XLI, p. 169-184.

⁶⁵ Aničas J., *Karininkas Antanas Juozapavičius, 1894.11.13-1919.11.13*. Vilnius, 2004.

⁶⁶ Kavaliauskas L., *Pulkininkas Liudas Butkevičius: mokytojas, karininkas, rezistencijos vadovas*. Vilnius, 2015.

⁶⁷ Aničas J., *Pulkininkas Jurgis Bobelis (1895-1954): biografinė apybraiža*. Vilnius, 2004.

⁶⁸ Jasulaitis V., *Lietuvos kariuomenės artilerijos pulkininkas Vincas Jasulaitis žmogus ir karys 1898–1988*. Vilnius, 1998.

⁶⁹ Vašcova Ž., Vienas prieš daugumą. Kazio Škirpos kurta saugios Lietuvos koncepcija. *Darbai ir dienos*. Kaunas, 2002, vol. XXX, p. 121-142; Locaitis L., Plk. Škirpos pasiūlymo Vokietijai ir Tarybų Sąjungai garantuoti Lietuvos nepriklausomybę bei paramą kovoje dėl Vilniaus klausimu. *Lietuvos istorijos studijos*, Vilnius, 1998, vol. VI, p. 72-79.

⁷⁰ *Karininkas Petras Jakštas: karininkas, tyrėjas, žurnalistas, bibliofilas*. Vilnius, 2004.

Vaitiekūnas⁷¹, Lt. Col. Juozas Vitkus⁷², a general of partisans Jonas Žemaitis⁷³ and Captain Jonas Noreika⁷⁴, in which a certain amount of material concerning the theme of the thesis is available.

Notwithstanding the fact that the aforementioned studies contain quite a few elements of everyday life of military personnel, it must be however acknowledged that comprehensive studies of the life of common, or little, people (*Kleine Leute*)⁷⁵, in other words, ordinary soldiers have not received significant attention from the scholars.

In this connection, it must be said that in Lithuanian historiography there is still a lack of studies in the field of everyday life not only of soldiers and in combat but also of everyday life in general. Auksuolė Čepaitienė, in her article *Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė* [An Introduction into the Study of Everyday Life: Everyday Life as the Culture Ordering Space] not only shows the conceptual and methodological significance of everyday life studies through the prism of ethnography but also demonstrates the relevance of everyday life studies⁷⁶. In her methodological study *Mikroistorija*, Rita Regina Trimonienė discussed research methods in the studies of microhistory studies facilitating the research of everyday life issues, the statement being supported by the quotation in her study of Hans Medick “Microhistory, a sister, but not an identical twin of the history of everyday life”⁷⁷. In the context of the studies of the everyday in war, the work by Virgilijus Pugačiauskas devoted to the Napoleonic era in Lithuania is also noteworthy, dealing with various aspects of life under conditions of war in Vilnius occupied by Napoleon’s troops⁷⁸. Worthy of mention are enlightening and innovative studies of the daily life of partisans during the guerrilla warfare in Lithuania (1944–1953), these monographs and studies, however, lay outside the scope

⁷¹ *Klemensas Vaitiekūnas: karininkas, Jonišio gydytojas, Steigiamojo Seimo narys, visuomenės veikėjas, politinis kalinys*. Vilnius, 2008.

⁷² Vitkus V., *Pulkininkas Kazimieraitis: Pietų Lietuvos partizanų srities vado Juozo Vitkaus gyvenimas, veikla, šeimos likimas*. Vilnius, 2001.

⁷³ Gaškaitė-Žemaitienė N., *Žuvusiųjų prezidentas*. Vilnius, 2005; Batūra R., *Partizanų generolas Jonas Žemaitis*, Vilnius, 2009.

⁷⁴ Ašmenskas V., *Generolas Vėtra*, Vilnius, 1998.

⁷⁵ Ludke A., *The history of everyday life. Reconstructing historical experiences and ways of life*. New Jersey, 1995, p.12.

⁷⁶ Čepaitienė A., *Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė. Lietuvos etnologija*. 2005, vol. V, p.11-26.

⁷⁷ Trimonienė R. R., *Mikroistorija*, Šiauliai, 2008, p.13.

⁷⁸ Pugačiauskas V., *Napoleonas ir Vilnius: karinio gyvenimo kasdienybės bruožai*. Vilnius, 2004.

of my research in terms of both chronological framework and a comparative approach to different historical processes and military structures not least because partisans did not live under everyday life conditions in peacetime, while their enemy was extremely ruthless and cruel.⁷⁹

Among recent editions aimed at the general public, mention should be made of the study prepared by the historians from Klaipėda devoted to the life of soldiers life at the Klaipėda barracks in which Vytautas Jokubauskas and Vygantas Vareikis provided an outline of the life of the French garrison (the 21st Battalion of Chasseurs à Pied) and Lithuanian military (the 7th Infantry Regiment of Žemaitijan Duke Butėgeidis) in Klaipėda city between 1920 and 1939.⁸⁰

An overview and analysis of the historiography dealing with the issues under consideration has shown that, despite a considerable amount of publications on the Lithuanian armed forces after 1990, an assertion can be made to the effect that the studies related to everyday life of the military during the period covered in my thesis are scanty and fragmentary. With the themes related to the studies of everyday life of Lithuanian soldiers being addressed in the works of many scholars only sporadically, there is no well-established historiographical tradition to rely on for the purpose of this research.

RESEARCH SOURCES

The sources used in the exploration of the research topic of the thesis can be grouped into five types:

1) archival documents and records directly related to the activities of the Lithuanian armed forces (orders of the unit commanding officers, daily schedules, etc.);

2) memoirs of the members of the military published in the military press of interwar Lithuania and subsequently in the press of Lithuanian émigré community;

3) military orders issued by the Ministry of National Defence, military regulations and other normative acts;

4) military periodicals issued in Lithuania between 1919 and 1940;

5) letters, diaries and other egodocuments of Lithuanian soldiers.

⁷⁹ Kasparas K. *Lietuvos karas*. Kaunas, 1999. Vaitkevičius V., Petrauskienė A., *Lietuvos partizanų valstybė. Istorija iš pirmų lūpų*. Vilnius, 2019. Petrauskienė A., Petrauskas G., Vaitkevičius V., *Partizanų bunkeris Daugėliškių miške: kompleksinių tyrimų studija ir šaltiniai*. Raseiniai, 2017.

⁸⁰ *Kareivinės, tapusios Klaipėdos universitetu*. Ed. V. Safronovas. Klaipėda, 2012. *Klaipėdos universitetas. Senujų pastatų istorijos*. Ed. V. Safronovas, V. Jokubauskas. Klaipėda, 2020, p.13-78.

The thesis makes use of the materials available in the holdings of the Lithuanian military and the Ministry of National Defence maintained by the Lithuanian Central State Archives (LCVA). This type of records represents the most reliable and informative set of available primary sources related to the Lithuanian armed forces, covering the period from 1918 to 1940. The records stored in the funds of the Lithuanian Central State Archives (LCVA), relevant to my research, comprise the following sets: f.1 – the Military Logistics Department, f. 4 – the Military Sanitation Department, f. 384 – the Ministry of National Defence, f. 506 – the Military Supply Department, f. 513 – the 1st Infantry Regiment of the Grand Duke of Lithuania Gediminas, f.517 – the 4th Infantry Regiment of the Grand Duke of Lithuania Mindaugas, f.929 – the General Staff, f.1364 – the Military Equipment Department, f. 1451—records of the Military School and training courses, which hold orders, decrees, and instructions related to the organisation of routine activities, disciplinary actions, etc. On the other hand, the records and sources held at LCVA, as a matter of fact, reflect factological and statistical aspects of the investigated topic, it is therefore that the comparative historical approach is employed to look into a whole range of egodocuments (memoirs, reminiscences, recollections, letters, oral evidence, photographs, personal files, and so on) that can be successfully collated with the historical documentary materials.

Human lives “share the structure of narratives, and perhaps a familiarity with their beginnings, middles, and ends predisposes people to cast their histories into narrative form”⁸¹, hence egodocuments, which represent a particular *narrative*, are important in the research of everyday life in the context of microhistory studies. In this respect, the memoirs of contemporaries represent a valuable source, some of which were published during the interwar years in a two-volume edition of military memoirs *Savanorių žygiai* [The Volunteer Campaigns] edited by an officer of the Lithuanian Army, Major Petras Ruseckas. It should be noted that material was collected for a third volume as well; it was not, however, prepared as a result of the Soviet occupation. A significant part of the memoirs by the participants in the Wars of Independence remained unpublished for a variety of reasons (including political) and survived only in the editor’s archive which is now kept at the Department of Manuscripts of the Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences (f.193 – archival fund of Petras Ruseckas). These valuable and little-known memoirs contain a wealth of autobiographical information about the volunteers who were involved in the Wars of Independence. The memoir authors describe living con-

⁸¹ Appleby J., Hunt L., Jakob M., *Telling the Truth about History*. W. W. Norton & Company, 1994, p.254.

ditions at that time in great detail, the reasons for their decision to go to war, and give a rather bleak picture of service routine and daily life of a soldier. A number of episodes of everyday life are found in the memoirs published in periodical editions and journals in interwar Lithuania and in emigration, such as *Kariškių žodis*, *Karys*, *Kardas*, *Mūsų žinynas*, and *Kariūnas*.

Valuable memoirs relevant to the topic of the thesis research have been left by former commanders and officers of the Lithuanian Army, the use of which I have made in my work although not always providing direct references.⁸²

DEFENDED STATEMENTS

1. During the Wars of Independence, meagre living conditions and insufficient provisions gave rise not only to defection but also to the mutiny of the troops of the Lithuanian armed forces. Failing to provide Lithuanian troops with sufficient resources, a main priority was given to the troops on the frontline and to those military units that enforced order and functionality of administrative authorities in the provisional capital of Lithuania.
2. Service in the Lithuanian armed forces involves not only military training of the citizens but also socialization of the soldiers in active service. The lack of social and hygiene habits and skills brought about insanitary conditions in which a majority of soldiers lived, which sometimes even led to epidemic outbreaks. Those military units, where adequate attention was given to personal hygiene of soldiers, managed to avoid a disproportionate number of deaths caused by communicable diseases. In peacetime, a strong focus was placed in the military forces on the formation of secondary social skills among private soldiers and non-commissioned officers as well as regular officers.

⁸² Raštikis S., *Kovose dėl Lietuvos*. Vilnius, Vol. 1. 1990. Raštikis S., *Kovose dėl Lietuvos*. Vilnius, 1990, Vol. 2. Raštikis S., *Įvykiai ir žmonės*. Kaunas, 1996, Vol. 3. Raštikis S., *Lietuvos likimo kelias*. Kaunas, 1996, Vol. 4. Vitkauskas V., *Raštai*. Vilnius, 1988. Škirpa K., *Lietuvos nepriklausomybės sutemos*. Vilnius, 1996. Žukas K., *Žvilgsnis į praeitį*. Musteikis M., *Prisiminimų fragmentai*. Vilnius, 1989. K. Žukas. *Žmogaus ir kario atsiminimai: medžiaga istorikams*. Chicago, 1959. Malijonis A., *Stipresni už mirtį*. Kaunas, 1994. Abraitis J., *Gedimino pulko likimas*. Kaunas, 1994. Listopadskis J., *Laisvės ir vergijos metai*. Vilnius, 1993. Grigaliūnas-Glovackis V., *Generolo atsiminimai. I dalis. Carų imperijoje*, Vilnius, 2017. Grigaliūnas-Glovackis V., *Generolo atsiminimai. II dalis. Lietuvoje. III dalis. Demokratijos sukuriuose*, Vilnius, 2017.

3. Living conditions and service conditions and the procurement of provision for the troops had a direct bearing on the motivation of soldiers not only to join the military service but also on their will and determination to fight the enemy on the front line. In 1918-1919, the greatest effect on the motivation of soldiers to join the army involved individual and collective attitudes and a changing social environment as well as the mental changes in Lithuanian society. The attitudes of Lithuanian population towards military service in the Lithuanian armed forces had been successfully altered in the course of the two decades of the interwar period. The promotion of the motivation to join the Lithuanian army and the fostering of patriotism and civic education was made an integral part of military training in the Lithuanian armed forces.

The structure of the thesis

The structure of the thesis has been defined by the tasks posited in order to realise the objective of the research. The dissertation, in addition to the sections prerequisite for such work, the introduction, the conclusions, the list of sources and references, comprises three chapters based on the research problems divided further into subchapters, with the first chapter split into four subchapters due to a great number of problem issues. The chapters include a discussion of the daily life of Lithuanian soldiers in peace and war, the history of the Lithuanian armed forces between 1918 and 1940, and an overview of different types of documents and orders governing everyday life in the military.

Chapter 1 of the thesis aims at the description of everyday life and service in the Lithuanian armed forces. The first subchapter of Chapter 1 contains an overview of the general economic situation in Lithuania, which influenced not only the formation of the military force but also the opportunities to maintain it. The second subchapter discusses service and living conditions of the soldiers in the rear-based garrisons of the Lithuanian army during the Wars of Independence, with an additional analysis of the military everyday life and routines on the front from the Wars of Independence to the partial demobilisation and the transition to the peacetime structure and staffing arrangements. This chapter provides an analysis of what types of soldiers' skills were built during the Wars of Independence, and an exploration of service and living conditions and how they differed on the home front and on the frontlines. The second subchapter deals with the peacetime service and living conditions of Lithuanian soldiers from 1924 to 1940, and the third subchapter provides information on the life of soldiers and how it changed during field training exercises.

Chapter 2 of the thesis is devoted to the studies of soldiers' socialization during military service. The first subchapter of Chapter 2 deals with socialization of private soldiers from the point of military service both in peacetime and wartime. The second subchapter explores socialization of would-be officers of the Lithuanian armed forces through preorganised task-oriented daily activities.

Chapter 3 of the thesis explores the impact of service conditions on the motivation of soldiers. The first subchapter of Chapter 3 provides an examination of the motivation of Lithuanian population and the phenomenon of volunteer enlistment in the nascent Lithuanian military forces. The second subchapter provides an analysis of the predominant reasons and motives in the population at large for making the choice to perform military service in the Lithuanian army or to evade it. Furthermore, an analysis is made of the changes in the attitudes of Lithuanian population towards military service and the motivation to join military service in peacetime. This chapter further explores the changes in living and service conditions and how a soldier's (patriotic) values and beliefs were shaped through the patterns of everyday life.

CONCLUSIONS

1. Due to objective and subjective reasons, the Lithuanian armed forces came into being at the height of the Wars of Independence. In the absence of human, administrative or material resources, the formation of the Lithuanian military forces was largely dependent on financial and material support provided by the German military administrative authorities. Such situation persisted until the summer of 1919. Continuous austerity policies were behind the fact that soldiers in service of the recently created Lithuanian army were often suffering from hunger, notwithstanding that food was actually available in the country. There were occurrences when soldiers were forced to use the threat of weapon or force to requisition food from traders or local population. There were also instances of marauding by soldiers in order to obtain food for their livelihood.

2. Lithuanian national armed forces, as such, were an absolutely new phenomenon in Lithuanian society and not everyone in Lithuania supported and favoured its existence. A certain part of the population was rather aggressively opposed and hostile to Lithuanian soldiers, especially those who had lost their Lithuanian identity or persons of other national background. The best logistical support went the troops on the front lines and to those army units that were involved in supporting the legitimacy and effectiveness of the administrative authorities in Kaunas, the provisional a capital of Lithuania. The data collected in the course of research suggest that the soldiers who served in the

units deployed on the home front were subjected to harsh service and living conditions which were intentionally created for objective and subjective reasons to promote their willingness to go to the front.

3. Daily life on the home front was marked by monotony and persistent tensions which often caused misunderstandings that frequently evolved into lesser or larger conflicts, acts of disobedience or mutiny. The usual approach to conflict resolution was to send off the troops involved in the acts of disobedience or mutiny to the front line. The frontline, as an 'educational measure', was applied not only in respect of ordinary soldiers; it was also used against officers implicated in alcohol abuse and opposition to the authorities. Daily life on the front line involved a constant danger to soldiers' lives which mobilised them and gave rise to special relationships that went beyond usual combatant interaction and changed their attitudes towards many things. Due to the provision of better logistical support and a permanent danger to life and the threat from enemy, there were no occurrences of mutiny or revolt on the frontlines.

4. The lack of personal hygiene skills amongst volunteers and conscripts enlisted in the Lithuanian armed forces during the Wars of Independence and the neglect of cleanliness in the barracks, the use and maintenance of toilet facilities on the part of officers in command of the military units had led to the state of things when a majority of soldiers in the barracks lived amid unsanitary conditions. Not only stench prevalent in the premises of the army units was an issue but also the incidence of dysentery and other infectious diseases among the troops, which led to disproportionate mortality rates among soldiers from infectious diseases.

5. The lack of social skills of the conscripts on compulsory military service in peacetime had forced the military leadership not only to provide training in warfare skills but also teach them the habits and practices of personal hygiene and orderliness while in military service. In order to reduce morbidity rates among soldiers, measures were gradually introduced with the aim to acquaint soldiers with and accustom them to general body hygiene practices, maintenance of cleanliness on the premises and proper use of sanitation facilities, including latrines. On the other hand, there was a need to teach military officers to take care of soldiers' personal hygiene and to ensure proper and continuous disinfection of toilet facilities and cleanliness in living quarters. It was thought that the young people who had been accustomed to order and cleanliness during military service would continue to practice these skills after completion of their service. It was expected that in such way a change in health behaviours, practices and attitudes among the general population would be brought about.

6. Quite apart from the fact that the main objective of compulsory military service is to train citizens for the defence of their country, the case of Lithuania

was distinct in that that the armed forces, for almost two decades of peace, performed functions not fully inherent to the military, i.e. fighting illiteracy and semi-literacy, taking care of soldiers' health and pursuing educational mission in order to raise and develop general cultural standards in society. Particular attention was given to and a substantial amount of effort was invested in teaching, through the military, the Lithuanian population at large how to take a shower, how to eat using separate crockery and utensils, including plates, knives and forks. Based on the data collected, it must be acknowledged that the development of new social skills among soldiers was only partly successful.

7. The daily life of future officers at the War School of Kaunas was not only geared towards the acquisition of professional knowledge, the aim was to remake simple rustic youth by moulding them into intellectual officers in the space of just a few years, the ones who would be able to properly represent the Lithuanian officer corps in front of the officers of Western countries. Everyday life of the cadets was arranged with an eye to building up and developing, within a short time of training, aesthetic skills and standards of conduct indispensable in a daily life of an officer.

8. The key reasons behind the motivation to join the Lithuanian army on a voluntary basis during the Wars of Independence involved humiliating experiences and a harsh occupation regime and personal resentments. A major impact on the determination to join the Lithuanian army came from a stance taken by local clergy to encourage enlistment in the army and an active agitation campaign launched by the Lithuanian armed forces.

9. In peacetime, compulsory military service was governed by law and draft evasion was punishable in a legally established procedure. It was the media of that time that also had a significant part in promoting military service, which facilitated the changes in public attitudes towards military service among a large part of Lithuanian society.

Background information on doctoral candidate

Gintautas Jakštys was born in Jokūboniai village, Šakiai District, on April 13, 1971. After graduating from the Vilnius Republican Sports School of general secondary education in 1989, he enrolled in Vilnius Pedagogical University where in 1994 he acquired professional qualification of a history teacher. In 2016–2020, he was enrolled in the PhD Programme in History of the joint school for postgraduate doctoral studies of Klaipėda University and Vytautas Magnus University where wrote his doctoral thesis on the topic *The Daily Life of Lithuanian Soldiers in War and Peace in 1918-1940* (under supervision of Prof. Dr Vygantas Vareikis).

On the 5th of March 1991, he enlisted on a voluntary basis in the National Defence Volunteer Forces under the Ministry of National Defence. On October 7, 1998, he was conferred the rank of lieutenant of the Lithuanian Armed Forces. In 2007, he participated in the international peacekeeping mission in Afghanistan. He was conferred the rank of major of the Lithuanian Armed Forces in 2008. In 2009–2018, he held the office of the Head of the Centre for Military History at the General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania. While serving at the Military Academy of Lithuania and the Vytautas Magnus Officer Training Courses, he delivered to the cadets and career officers lecture cycles on the topic of military theory. In 2018 he was transferred to retired reserve. In 2019 – 2021, he delivered lecture cycles at the Institute of Baltic Region History and Archaeology of Klaipėda University: *the History of Military Thought and Warfare* (in English) and *the History of Everyday Life* (in Russian).

Since 2021 he has been employed as a senior expert at the Division of Civil Resistance of the Mobilisation and Civil Resistance Department under the Ministry of National Defence.

Research interests

History of everyday life, history of the Lithuanian armed forces, military theory and military history, Lithuanian and world history of warfare

Contacts: Ūmēdžių street 98-4, LT-02303 Vilnius

E-mail: gintautasjakstys@gmail.com

The list of research publications on the dissertation topic by the doctoral candidate

1. *Karo mokyklos mokinių kasdienybė Kaune ir Vilniuje 1919-1921 m.*, Acta humanitarica universitatis Saulensis, Šiauliai, 2016, Vol. 24, p. 14-19. ISSN 1822-7309.
2. *The Influence and Traditions of the Military School of the First President of Lithuania on the Military Academy of Lithuania*, Vėsture: avoti un cilvėki. Daugavpils, 2017, Vol. XX, p. 149-154. ISSN 1691-9297.
3. *The Changes of Everyday Life at the Military School of Lithuania under the Soviet Occupation in 1940*, Vėsture: avoti un cilvėki. Daugavpils, 2018, Vol. XXI, p. 141-147. ISSN 1691-9297.
4. *Everyday life of the Lithuania Navy Sailors' in the Naval training Warship „Prezidentas Smetona“*, Vėsture: avoti un cilvėki, Daugavpils, 2020, Vol. XXIII, p. 79-85. ISSN 1691-9297.

5. *The Lithuanian soldiers everyday life during the large army field exercise 1936-1938*^{cc}. Vēsture: avoti un cilvēki, Daugavpils, 2021, Vol. XXIV, p. ISSN 1691-9297 [in print].

Popular science publications

1. *Žurnalas „Kariūnas“ mini 85-erių metų sukaktį*, Kariūnas, 2017, No. 4 (135), p. 22-25.
2. *Istorija, atgimusi Lietuvos karo akademijos garbės ženkluose*, Kariūnas, 2017, No. 3 (134), p. 48-49.
3. *Pabaisko kautynės žymiausių Lietuvos mūšių kontekste*, Pabaisko mūšis ir jo epocha. Straipsnių rinkinys. Vilnius, 2017, p. 153-177. ISBN 978-609-471-087-2.
4. *„Klumpiai, Jurgiai ir cholopai“*. *Lietuvių kariai Kaune 1919 metais*, Kultūros barai, Vilnius, No. 7/8, 2019, p. 93-98. ISSN 0134-3106.

Presentations delivered at scientific conferences and seminars

1. January 19-20, 2017, Scientific Conference “The Great War in Lithuania and Lithuanians in the Great War” (the Thomas Mann Memorial Museum, Nida). Presentation *Veterans of the First World War in the Officer Corps of the Lithuanian Army*.
2. March 30-31, 2017, the 6th International Scientific Conference “The Region: History, Culture and Language” (Šiauliai University). Presentation: *The Sources for the Study of the Daily Life of Soldiers in Interwar Lithuania*.
3. July 7-8, 2017, International Scientific Conference “Common Past, Common Future” (Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland). Presentation *How political and public events in Kaunas city affected Cadet's daily life in Lithuania's Military School (1919-1940)*.
4. December 1, 2017, International Scientific Conference “Civic Education for National Defence” (General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania). Presentation *Civic Education of Lithuanian Cadets on a Daily Basis: the Experience of Interwar Lithuania*.
5. January 25-26, 2018, 28th Scientific Readings in Humanities (Daugavpils University, Latvia). Presentation *Lithuanian soldiers 'everyday life at the Bolshevik front from autumn 1919 till summer 1920*.
6. September 13-15, 2018, International Scientific Conference dedicated to the Centenary of the Restoration of Lithuanian Statehood (Международной научно-практической конференции «Столетие

государственного ренессанса в Литве (1918 – 2018): украинско-литовские параллели».) (Kherson State University, Ukraine). Presentation *Развитие вооружённых сил Литвы в период 1918 - 1921 г.* [The Development of the Lithuanian armed forces in the period 1918-1921].

7. October 25, 2018, International Scientific Conference “On Guard of a Maritime State. The Lithuanian Naval Force in the Maelstrom of History” (Lithuanian Sea Museum). Presentation *The Daily Life of the Seamen in the Lithuanian Navy in the Interwar Period*.
8. November 8-9, 2018, International Scientific Conference “The Centenary of the Restored Lithuanian Armed Forces” (General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania). Presentation *The Aspects of the Formation of Lithuanian Officers Traditions*.
9. January 24-25, 2019, 29th Scientific Readings in Humanities (Daugavpils University, Latvia). Presentation *Everyday Life of the Lithuanian Navy sailors. The Naval Training Warship “Prezidentas Smetona”*.
10. May 10, 2019, Scientific Conference “The Factors of Education in Modern Society” (General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania). Presentation *Relevance of the Ideas of General Vytautas Bulvičius, Major of the General Staff, in the Context of Armed Conflicts in the 21st Century*.
11. May 16-17, 2019, International Scientific Conference “The Wars of Independence” (Faculty of History of the Taras Shevchenko National University of Kiev, Ukraine). Presentation *Service and Living Conditions of Lithuanian Soldiers in the Garrison of Kaunas in 1919*.
12. January 30-31, 2020, 30th Scientific Readings in Humanities (Daugavpils University, Latvia). Presentation *Everyday Life of the Lithuanian Soldiers during the Large Army Field Exercise in 1936-1938*.

Traineeships/internships

1. July 5-9, 2017, the Faculty of History of the University in Toruń and the Historical Research Circle Summer Workshop “Common Past, Common Future. The Polish- Lithuanian- Ukrainian Workshops”.
2. November 20-30, 2017, ISM University of Management and History Executive School training programme “The Improvement of Student-Centred Learning: Objectives, Outcomes and Approaches”.
3. April 23 – June 22, 2019, Erasmus+ Programme. Traineeship at the Faculty of History and Philosophy of the University of Latvia.

IVADAS

1914 m. rugpjūčio 1 d. prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas, amžininkų vadintas Didžiuoju karu, jau pirmosiomis kovos veiksnių dienomis radikaliai pakeitė nusi-stovėjusių kasdieninį daugelio Europos valstybių, regionų, periferijų ir juose gyven-usių tautų gyvenimą. Radikaliai pasikeitė ir Lietuvos teritorijoje gyvenusių įvairių tautybių ir socialinių sluoksnių žmonių butis ir kasdieninis gyvenimas.

Po permainingų kovų, 1915 m. rudenį, kovojančių pajėgų nuniokota Lie-tuvos teritorija buvo užimta Vokietijos imperijos kariuomenės, kuri siekdama įsitvirtinti okupuotose Rusijos imperijos teritorijose įsteigė Rytų fronto kariuo-menės vyriausiosios vadovybės administruojamą teritorinį vienetą Ober-Ost (*Oberbefehlshaber Ost* arba *Oberkommando Ost*), kuris lietuviškoje istorio-grafijoje paprastai vadinamas Oberostu. Šis teritorinis vienetas apėmė anks-tesnes Suvalkų, Kauno ir beveik visas Vilniaus, Gardino ir Kuršo gubernijų teritorijas. Centrinė Oberosto vadovybės būstinė įsikūrė Kaune, kur veikė iki 1918 m. rugpjūčio mėn., kol čia buvo įsteigta Lietuvos karinė gubernija. Pir-masis pasaulinis karas ir su juo susijusios netektys, mobilizacija, prievartinės migracijos, smurtas, kitaip tariant *karo kultūra*, pakeitė Lietuvos visuomenės gyvenimo būdą ir socialinius santykius, o šalia kitų geopolitinių faktorių, su-kūrė prielaidas Lietuvos valstybingumui susiformuoti.

Vidurio Rytų Europos valstybių politinis stabilumas buvo trapus. Jeigu jau britų politikai, dešimtmečiumi praėjus po Versalio sutarties, negalvojo apie ko-kias nors stabilesnes garantijas Lenkijai, tai Lietuvos padėtis buvo dar sudė-tingesnė. Lietuvos politikai tuo pačiu metu turėjo kurti valstybines institucijas, organizuoti kariuomenę bei krašto gynybą, perimti valstybės sienų kontrolę, pradėti atkurti karo nualintą šalies ūkį, ieškoti finansinių išteklių, kurie galėtų užtikrinti šalies ekonominį gyvybingumą. Svarbų vaidmenį atliko finansinė ir karinė parama, gauta iš Vokietijos, bei saksų savanorių būriai, kurie 1919 me-tais stabdė bolševikų veržimąsi į Lietuvą ir galbūt 1919 metų pirmoje pusėje buvo naujosios Lietuvos valstybės išlikimo garantas.

Pirmajam pasauliniam karui einant į pabaigą Lietuvos visuomenėje toliau formavosi *karo kultūra* ir plito smurtas, susijęs tiek su okupacinės valdžios ka-riniais veiksmais, tiek su kitais faktoriais. Silpstant Vokietijos karinei okupaci-nei valdžiai, vietos gyventojams iškilo būtinybė organizuoti įvairius savisaugos darinius, kurie turėjo bent iš dalies užtikrinti gyventojų ir jų turto apsaugą bei viešąją tvarką. Jau 1918 metų vasarą šiaurės rytų Lietuvoje veikė partizanų bū-riai, kovojantys su plėšikais ir dezertyrais, tų pačių metų pabaigoje, susiklosčius palankioms sąlygoms, pradėjo kurtis ir reguliarioji Lietuvos kariuomenė.

Svarbu akcentuoti, kad įvairaus intensyvumo ir pobūdžio kariniai veiksmai bei susirėmimai Lietuvos teritorijoje tęsėsi iki pat 1923 metų pavasario. Lietuvos

kariuomenės veiksnys tarpukario Lietuvoje buvo ir tebėra tiriamas politiniais, ekonominiais ir kultūriniais aspektais. Šiuo tyrimu siekiama apimti Lietuvos karių kasdienybės karo, taikos, krizių ir ekstraordinarių situacijų metu klausimus.

Šis tyrimas buvo pradėtas 2015 metais kaip Lietuvos mokslo tarybos finansuojamas projektas, pavadintas „Lietuvos karių kasdienybė karo ir taikos metu 1918–1940 metais“, tačiau perskaičius nemažai archyvinių dokumentų, susipažinus su kita nepublikuota medžiaga ir gausiais atsiminimais tapo aišku, kad tokį platų probleminį spektrą yra sunku aprėpti tiek chronologiškai, tiek tematiškai. Tad tenka pripažinti, kad dėl tiriamosios temos platumo ir archyvinės medžiagos gausos šiame tyrime yra neįmanoma aprėpti visų karių kasdienybės aspektų. Dėl to teko siaurinti tiriamų temų ratą, o tokie su kasdienybės tyrimais susiję klausimai kaip karo sanitarijos būklė, sužeistųjų gydymas bei slaugymas, ligos, lietuvių tautybės karių ir tautinių mažumų (lenkų, vokiečių, rusų, žydų) tarpusavio santykiai tarnybos metu, žydų ir totorių karių tarnybos specifiška, susijusi su religinių apeigų bei tradicijų laikymusi Lietuvos kariuomenėje, nestatutiniai santykiai, Lietuvos karių kasdienybės pokyčiai sovietų okupacijos metu ir kt. liko už tyrimo ribų ir tebelaukia istorikų dėmesio. Todėl tapo būtina tiek pakoreguoti pradinį disertacinio darbo pavadinimą, tiek ir apsiriboti tam tikrais pasirinktais Lietuvos karių gyvenimo ir tarnybos aspektais.

Tyrimo metu yra analizuojama ne tik karių kasdienybė apskritai, bet ir kokie buvo ir kaip kito karių motyvai stoti į Lietuvos kariuomenę, susiję su kasdieninio gyvenimo aspektais, padėtis atskiruose kariuomenės daliniuose, pavaldumo ir drausmės santykiai, susiję su tiriamąja problema. Tiriamas taikos meto laikotarpis, kurio metu buvo fiksuojami įvykiai, turėję tiesioginės įtakos kasdieniniam karių gyvenimui.

Lietuvos kariuomenėje tarpukario metais, įvairiais duomenimis, per du dešimtmečius privalomąją karinę tarnybą atliko apie 300 tūkst. Lietuvos jaunuolių. Galima teigti, jog ši Lietuvos valstybės institucija buvo skaitlingiausia suaugusiųjų žmonių grupė, kuri buvo kryptingai lavinama ir auklėjama ne tik karine, bet ir ideologine (patriotine) bei socialine-kultūrine prasmėmis. Karinė tarnyba daugeliui jaunuolių tapo ne tik prievole, bet ir galimybe praplėsti savo akiratį, įgyti naujų gyvenimiškų patirčių ir įgūdžių. Šiame tyrime svarbu atskleisti probleminius klausimus, kaip Lietuvos kariai suvokė karo ir taikos skirtį, kiek tarnyba kariuomenėje ir karo veiksmai turėjo įtakos kario kasdienybei, t. y. ar kario, tarnavusio Kauno įguloje, kasdienybė iš esmės skyrėsi nuo 1920 metų laikotarpio, kai frontuose vyko karo veiksmai, ir 1922 metų, kai didžiojoje Lietuvos dalyje jau *de facto* buvo taikos būvis, nors dar pasitaikė kovos veiksmų bei neorganizuotų, pavienių susirėmimų neutraliojoje zonoje.

Plėtojant tarpukario Lietuvos visuomenės socialinės-ekonominės istorijos tyrimus, ne mažiau svarbu akcentuoti bei atskleisti, kad tarnybos Lietuvos ka-

riuomenėje metu vyko ne tik karinis jaunuolių parengimas, bet ir plataus masto edukacinis procesas, mažinantis Lietuvos gyventojų neraštingumą, lavinant jų skaitymo ir higienos įgūdžius, suteikiant profesinę kvalifikaciją ir specialybę, pritaikomą civiliniame gyvenime (arklių kaustytojai, dailidės, vairuotojai, mechanikai, gaisrininkai, virėjai ir kt.). Ypač didelis dėmesys buvo skiriamas ugdyti jaunuolių vertybiniam-patriotiniam požiūriui į neseniai susikūrusią Lietuvos valstybę, kuri nebuvo istorinė duotybė, kaip kartais gali atrodyti. Taigi karinės prievolės ar tarnybos atlikimo metu suformuoti įgūdžiai ir požiūriai sąlygojo mentalinius pokyčius plačioje visuomenėje bei tapo kintančio Lietuvos visuomenės požiūrio į kariuomenę indikatoriumi.

Tyrimo naujumas ir aktualumas.

Nors lietuviškoji istoriografija vis atranda naujų tyrimo krypčių, kurios Vakarų Europoje jau yra nagrinėjamos ne vieną dešimtmetį, drįsčiau teigti, kad Lietuvos istorijos tyrimuose dar tebedominuoja politinės istorijos naratyvas, kurio pagrindą sudaro valstybės institucijų, konvencinės karybos, diplomatijos, didikų gyvenimo, bajorijos ir politikos elito gyvenimo tyrimai. Kario kasdienybės sąvoka arba kasdieninio gyvenimo sąranga karo ir taikos sąlygomis pirmiausiai apima kasdieninių tarnybinių pareigų vykdymą, tokių kaip sargyba ir kovinis budėjimas, rūpinimasis kolektyviniu (patranka, kulkosvaidžiu, šarvuočiu ir t. t.) ir asmeniniu šaunamuoju ginklu. Kasdieninis gyvenimas glaudžiai susijęs su konkrečia karine specialybe ar užimamomis pareigomis konkrečioje kariuomenės rūšyje. Taip pat kasdienybė apima karių mokymą, mokymąsi (savišvietą), poilsį ir laisvalaikį, tarp jų ir organizuotą, ir visa kita, kas dažnai apibrėžiama vienu žodžiu – dienotvarkė. Fronte arba kovos veiksmų rajone kario kasdieninį gyvenimą keičia ne tik gyvenimas jaučiant nuolatinę įtampą, bet ir pasikeitusios gyvenimo, sanitarinės ir higienos sąlygos, aprūpinimas ginklais ir amunicija, maisto produktais ir uniformomis atsižvelgiant į metų laikus, medicinos priemonėmis, atlyginimų mokėjimas, taip pat galimybė rašyti ir gauti laiškus bei siuntinius iš namiškių ir artimųjų. Labai svarbus karių gyvenimo tyrimo aspektas buvo santykiai su vietos gyventojais, maitinimasis, atostogos bei daug fizinių jėgų reikalaujantis lauko fortifikacinių įtvirtinimų įrengimas ir jų nuolatinė priežiūra. Svarbu pažymėti, kad gyvenimas priešakinėse pozicijose pirmiausia yra susijęs su nuolatinio fiziniu darbu tobulinant įtvirtinimus ir juos atstatant po priešo artilerijos apšaudymo. Visi lauko fortifikacijos įtvirtinimų įrengimo, tobulinimo ir atstatymo darbai būdavo atliekami nakties metu, nes dienos metu bet kokie darbai yra neįmanomi dėl tiesioginio apšaudymo iš priešų apkasų.

Jeigu Lietuvos nepriklausomybės kovos, tarpukario kariuomenės dalinių ir pulkų istorija, Lietuvos kariuomenės doktrina, strategija, gynybos planai, mokymai, karinė technika, ginkluotė, karinė justicija, kariuomenės vadų bio-

grafijos, paramilitarinių organizacijų veikimas, netiesioginis karinio veikimo poveikis yra neblogai ištirti karo istorijos epizodai, tai mokslinė metodologija pagrįstų tyrimų apie Lietuvos kariuomenės kario kasdienybę karo ir taikos sąlygomis akivaizdžiai trūksta.

Tikėtina, kad šis tyrimas prisidės ne tik prie XX a. Lietuvos karo istorijos tyrimų, bet ir įneš naujų įžvalgų į Lietuvos istorijos tyrimus socialinėje bei kultūrinėje srityse. Svarbus tyrimo aspektas yra bandymas kompleksiskai per kasdienybės tyrimų prizmę pažvelgti į skirtingų karių grupių (karininkų, puskarininkių, kariūnų ir eilinių kareivių) kasdieninį gyvenimą taikos ir karo sąlygomis.

Kaip buvo minėta, Lietuvos kariuomenės istorijos tyrimuose pasigendama kompleksinių studijų, kuriose tyrimų atskaitos taškas būtų ne mūsų aprašymai ir jų analizė, karinė strategija ir taktika, Lietuvos kariuomenės dalinių ar kariuomenės rūšių veikimas, bet pats karys, jo gyvenamoji aplinka (kareivinės), rutina, kasdienybė ir butis. Būtent tokio pobūdžio tyrimų ir publikacijų stoka sąlygoja neretai miglotą plačiosios visuomenės ir netgi dalies profesionalių, su karybos tyrimais nesusijusių istorikų suvokimą, kokiomis sąlygomis nagrinėjamoju laikotarpiu gyveno Lietuvos kariai, kaip kintančioje ir modernėjančioje Lietuvoje kito Lietuvos kariuomenės kario gyvenamoji aplinka, kasdienybė, butis ir kaip pokyčiai šioje srityje galėjo turėti įtakos karių mentaliteto kaitai.

Atskleidžiant Lietuvos karių kasdienybę ir jos kitimą svarbu ištirti, kaip keitėsi karių kasdienybė Nepriklausomybės kovų metu ir joms pasibaigus, kaip kito kasdieninio gyvenimo sąlygos, formavusios ne tik kario mentalitetą, bet ir moralinį nusiteikimą kovoti ir ryžtą nugalėti. Remiantis atsiminimais, tyrimo metu galima pabandyti naujai formuluoti klausimą, kaip tarnybos kariuomenėje metu įgyta dalykinė patirtis, socialiniai įgūdžiai ir formuojamos vertybės galėjo lemti pokyčius Lietuvos visuomenėje.

Tyrimo aktualumas išlieka svarbus ir moderniosios karybos kontekste, kai Lietuvos kariuomenė kelia tikslą ne tik sistemingai ruošti Lietuvos piliečius (karius) ginti valstybę, bet ir ugdyti jų pilietinę savimonę ir patriotizmą. Istoriniai pavyzdžiai ir istoriniai tyrimai, generolų ir karo vadų autobiografijos (*military storytellers*) jau pora šimtmečių yra sėkmingai naudojami kuriant karines doktrinas, tad manau, kad ir tarpukario Lietuvos kariuomenės kasdienybės istorijos tyrimai gali būti panaudoti karių rengimo proceso metu Lietuvoje kaip pagalbinė metodinė priemonė.

Tyrimo objektas – Lietuvos karių kasdienybė 1918–1940 m. ir jos kaita karo, taikos bei ypatingų (ekstraordinarių) įvykių metu. Tyrimo metu yra siekiama ištirti, kaip kario kasdienybė praktikoje keitėsi karo ir taikos metu, laikantis lyginamosios tyrimo prieigos, analizuojant skirtingų karių grupių – kareivių, puskarininkių, kariūnų ir karininkų – elgesį.

Kasdienybė šiame tyrime yra suvokiama kaip įprastinė karių kasdieninė veikla, besikartojanti diena iš dienos, ir jos reglamentavimas, visuomeninis gyvenimas, laisvalaikis, tradicijos, šventės, buities, gyvenamoji aplinka, maitinimasis, aprūpinimas, tarpusavio santykiai ir kita veikla, susijusi su kasdieniniu karių gyvenimu. Kadangi su Lietuvos kariuomenės veikla 1918–1940 metais susijusi medžiaga yra labai gausi, o rutininis ir kasdieninis karių gyvenimas atskirose karinėse struktūrose ir daliniuose ypač nesiskiria, tyrime išskyrčiau specifinius kasdieninio gyvenimo aspektus ir daugiausia rėmiausi pirmojo, antrojo ir ketvirtojo pėstininkų pulkų, Kauno miesto ir apskrities komendantūros, Karo mokyklos atvejais bei mažiau tyrinētu savanorių organizavimu 1919 metais.

Tyrimo tikslas – atskleisti Lietuvos kariuomenės karių kasdienybės turinį tarpukariu ir jos poveikį karių, kaip gausios Lietuvos visuomenės grupės, ugdymui bei motyvacijai tarnauti Lietuvos kariuomenėje.

Uždaviniai:

1. įvertinti karių materialinio aprūpinimo, buities ir tarnybos sąlygas (krašto ekonominių galimybių kontekste) bei jų įtaką karo ir taikos metu kasdieniniam karių gyvenimui. Apžvelgti Lietuvos kariuomenės karių kasdienybės panašumus bei skirtumus taikos ir karo metu, fronte bei užnugario įgulose;

2. išanalizuoti Lietuvos karių naujų socialinių įgūdžių formavimą(-si) per kasdienes rutiniškas veikas;

3. išnagrinėti karių motyvaciją tarnauti Lietuvos kariuomenėje karo ir taikos metu.

Tyrimo chronologinės ribos apima 1918–1940 metų laikotarpį. Tokias tyrimo chronologines ribas lėmė tai, kad istorinis tyrimas turi apimti aiškiai apibrėžtą laikotarpį. Vokietijos okupacijos sąlygomis bei sovietinės Rusijos ir Lenkijos agresijos akivaizdoje 1918 m. lapkričio 23 d. Vilniuje buvo pasirašytas įsakymas steigti pirmąjį lietuvių pėstininkų pulką. Ši data formaliai yra laikoma tarpukario Lietuvos kariuomenės istorijos pradžia. Daugiau kaip du dešimtmečius Lietuvos valstybė galėjo remtis vien tik savo ginkluotomis jėgomis, nesitikėdama karinės pagalbos iš didžiųjų valstybių bei neturėdama politinių ir karinių galimybių sudaryti efektyvias karines sąjungas. 1939 m. rugpjūčio 23 d. Maskvoje pasirašyta Vokietijos ir Sovietų Sąjungos nepuolimo sutartis (Molotovo-Ribentropo paktas) ir jos slaptieji protokolai nulėmė ne tik Lietuvos, bet ir kitų Baltijos valstybių likimą. Todėl logiška, kad mano tyrimas hipotetiškai apimtų laikotarpį nuo Lietuvos kariuomenės formavimo pradžios 1918 m. pabaigoje iki buvusių Lietuvos Respublikos kariuomenės dalinių transformavimo (inkorporavimo) į 29-ąjį Raudonosios armijos teritorinį korpusą 1940 m. ir visišką Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės likvidavimą. Tačiau nors ir priartėjama bei paliečiamos ketvirtojo dešimtmečio pabaigos

problemos, šiame tyrime dėl medžiagos gausos daugiausia yra koncentruojamasi į pirmąjį Lietuvos nepriklausomybės dešimtmetį.

Tyrimo priegios ir metodai. Moksliniuose tekstuose kasdienybės sąvoka vartojama įvairiuose kontekstuose, dažnai nusistovėjusiomis prasmėmis, iš kurių svarbiausia yra šeima, darbas ar laisvalaikis, o pati kasdieninio gyvenimo tikrovė yra suvokiama kaip primesta, nepriklausoma nuo asmens suvokimo, sutvarkyta ir iš anksto objektyvuota. Tyrime šią įprastą metodologinę kasdienybės tyrimo priegią koreguotų suvokimas, kad kario gyvenimas yra ypač organizuotas ir reglamentuojamas vadovaujantis nustatyta dienotvarke bei nulėmtas karinių statutų, vadovybės nurodymų, įsakymų, t. y. remiasi nekvestionuojamais galios ir pavaldumo santykiais. Kartu tarnybos kariuomenėje metu vyksta antrinės socializacijos procesas.

Kaip teigia sociologai, pirminės socializacijos metu vaikas suvokia kitus ne kaip institucijų pareigūnus, bet kaip *tout court* tikrovės tarpininkus, vaikas savo tėvų pasaulį internalizuoja kaip pasaulį, bet ne kaip pasaulį, priklausantį konkrečiam instituciniam kontekstui¹. Antrinė socializacija, kuri taikoma kariuomenės tyrimams, yra institucijų ar instituciniu pagrindu sukurtų struktūrų internalizavimas, kuriai būdinga rutina bei rutininis elgesys. Antrinės socializacijos metu vaidmenims būdingas didelis anonimiškumas, t. y. jie lengvai atsiejami nuo juos atliekančių individų. Žinias ir įgūdžius, kurias perteikia kariams vienas karininkas, gali perduoti ir kitas karininkas. Žinoma, atskirus karininkus galima subjektyviai diferencijuoti (pagal patirtį, išsilavinimą, asmenines savybes, drąsą ir pan.), bet iš principo jie gali pakeisti vieni kitus arba būti pakeistais. Tokia antrinės socializacijos metodologine priegia stengiasi sekti savo darbe.

Lietuvos karių kasdienybės tyrimas karo ir taikos metu 1918–1940 m. supuoja poreikį tirti karių laisvalaikį, buitį ir jų gyvenimą reglamentuojančius dokumentus taikos sąlygomis ir Nepriklausomybės kovų metu. Tyrime kritinės analizės metodu analizuojama kariuomenės ir karinių konfliktų istorija. Atlikus metodologinę euristiką (šaltinių ir literatūros paiešką) ir kritinę surinktos medžiagos analizę remiantis pirminiais dokumentais yra analizuojamas karių kasdieninis gyvenimas, materialinis aprūpinimas ir jo kitimas, vidinė hierarchinė sistema, tarpusavio santykiai, tradicijos ir kiti kasdieninio gyvenimo kariuomenėje elementai.

Deskriptyviniu (aprašomuoju) kritinės istoriografinės medžiagos analizės metodu yra nagrinėjama medžiaga, susijusi su karių kasdiniu gyvenimu, rutina, pokyčiais tarnyboje ir pan. Komparatyvinis (vidinės lyginamosios analizės) tyrimo metodas atskleidžia svarbiausius pokyčius kariuomenėje per 20 metų ir leidžia palyginti skirtingų kariuomenės rūšių ar vienetų gyvenimą.

¹ Berger P. L., Luckman Th., *Socialinis tikrovės konstravimas. Žinojimo sociologijos traktatas*, Vilnius, 1999, p. 178–179.

Darbe naudojant lyginamąjį metodą taip pat yra lyginami skirtingų vidinių karinės struktūros grupių – kareivių, puskarininkių, kariūnų ir karininkų – kasdienybės elementai, civilinio ir karinio gyvenimo panašumai ir skirtumai. Tyrimo metu taip pat lyginama, kaip kito kasdienybė kareivinėse, įguloje, poligono stovykloje, lauko pratybų metu, karinėse operacijose ir t. t.

Istoriografijos apžvalga

Tarpukario Lietuvoje pradėti Lietuvos kariuomenės istorijos tyrimai² dėl įvairių priežasčių kasdieniniu Lietuvos karių gyvenimu domėjosi nedaug. Tam turėjo įtakos siekis aprašyti ir ką tik pasibaigusias karines operacijas Pirmojo pasaulinio karo ir Nepriklausomybės kovų metais, istorikų, besidominčių karo istorijos temomis, stoka Lietuvoje ir tokio pobūdžio tyrimų tradicijos bei metodologinių priegijų nebuvimas. Iš pirmųjų darbų, kuriuose pateikiama vertingų epizodų iš dar tik tuo metu besiformuojančios Lietuvos kariuomenės kasdieninio gyvenimo, minėtina karininko L. Natkevičiaus 1919 metais Niujorke išleista knyga apie Lietuvos kariuomenę³. Domėjimasis karine tematika išaugo pirmojo nepriklausomos Lietuvos gyvavimo dešimtmečio pabaigoje. Šiuo laikotarpiu ne tik pagausėjo profesionalių istorikų gretos, bet ir atsirado daugiau kariškių, besidominčių kariuomenės istorija ir Nepriklausomybės kovų atminimo įamžinimu, buvo sukurta Karo istorijos draugija, pradėta kompleksiskai rinkti Nepriklausomybės kovų medžiaga, kuri ir šiandien yra svarbus šaltinis Lietuvos karo istorikams⁴. Vienas iš pirmųjų tyrėjų buvo Nepriklausomybės kovų dalyvis, savanoris mjr. Petras Ruseckas. 1927 metais JAV buvo išleistas nedidelės apimties leidinys, kuriame pateikta trumpa Lietuvos kariuomenės kūrmosi ir Nepriklausomybės kovų apžvalga⁵. Tarpukariu daug dėmesio buvo skirta surinkti ir apibendrinti Nepriklausomybės kovų dalyvių (savanorių) atsiminimams, kurių pagrindu 1937 metais pasirodė du Petro Rusecko sudaryto ir redaguoto Nepriklausomybės kovų dalyvių atsiminimų rinkinio „Savanorių žygiai“ tomai⁶. Nepaisant to, kad šis dvitomis yra skirtas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos įkūrimo dešimtosioms metinėms paminėti ir atspindėjo romantizuotą Nepriklausomybės kovų raidą, jame yra gausu epizodų apie kasdieninį Lietuvos karių savanorių gyvenimą, jų buitį, maitinimąsi bei

² Jokubauskas V., Karo istorija ir jos svarba Lietuvos kariuomenei tarpukariu. *Karo archyvas*. 2017, t. XXXII, p. 161–217.

³ Natkevičius L., *Lietuvos kariuomenė*. Niujorkas, 1919.

⁴ Jokubauskas V., Karo istorija ir jos svarba Lietuvos kariuomenei tarpukariu. *Karo archyvas*. 2017, t. XXXII, p. 161–217.

⁵ Ruseckas P., *Lietuvos kariuomenė*, Verton St. Worcester, 1927.

⁶ *Savanorių žygiai*. Sud. P. Ruseckas, Kaunas, 1937. *Savanorių žygiai*. Fotografuotinis leidimas. Sud. P. Ruseckas. Vilnius, 1991, t. 1.

santykius su vietiniais gyventojais. Šiuo laikotarpiu buvo stengiamasi parengti ir atskirų Lietuvos kariuomenės dalinių ar įstaigų kūrimąsi ir jų veiklą atspindinčias karinių vienetų istorijas, kurias galima priskirti tiek šaltinių, tiek ir istoriografijos sričiai. Iš tokių leidinių verta paminėti inž. vyr. lt. A. Šulco parengtą leidinį „Ryšių bataliono pirmasis dešimtmetis 1919–1929“⁷. 1930 m. pasirodė V. Jurgelevičiaus redaguota knyga, skirta Kauno miesto ir apskrities karo komendantūros veiklos dešimtmečiui paminėti⁸. Tarpukariu buvo parengtos Didžiojo Lietuvos Etmono Jonušo Radvilos 1-ojo husarų⁹, 1-ojo pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino¹⁰, 4-ojo pėstininkų Lietuvos karaliaus Mindaugo¹¹, 5-ojo pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio¹², 7-ojo pėstininkų Žemaičių kunigaikščio Butegeidžio¹³ ir 8-ojo pėstininkų Kauno kunigaikščio Vaidoto¹⁴ pulkų istorijos. Nors jose didžiausias dėmesys buvo skiriamas pulkų įkūrimui ir dalyvavimui Nepriklausomybės kovose, šiuose leidiniuose, kad ir fragmentiškai, buvo minimas ir karių kasdieninis gyvenimas. Mano tyrimo metu nustatyta, kad iš šių leidinių daugiausiai vietos kasdieninio gyvenimo aspektams nušviesti buvo skirta leidinyje, skirtame dvidešimtosios Karo mokyklos įkūrimo metinėms paminėti¹⁵. Šiame proginiame leidinyje buvo pristatyta ne tik Karo mokyklos istorija, karininkų ugdymas ir auklėjimas, bet ir kariūnų aprūpinimo, sporto, laisvalaikio ir kiti kasdieninio gyvenimo momentai. Atskirai reikėtų paminėti ir nuo 1925 m. pradėtą leisti žurnalą „Karo archyvas“, kuriame buvo publikuojami tyrimai, atsiminimai ir dokumentai, skirti Lietuvos kariuomenei bei karinių veiksmų aprašymui (daugiausia su lenkais ir bolševikais) Lietuvos teritorijoje. Įvairios publikacijos, susijusios su karine

⁷ Inž. vyr. lt. Šulcas, *Ryšių bataliono pirmasis dešimtmetis 1919–1929*. Kaunas, 1929.

⁸ *Kauno karo komendantūra, 1919–1929*. Red. P. Jurgelevičius. Kaunas, 1930.

⁹ Husaras: I husarų Didžiojo Lietuvos Etmono Jonušo Radvilos pulko 15 m. gyvavimo sukakčiai paminėti. Red. Gasėnas, Kaunas, 1934.

¹⁰ *1-ojo pėstininkų D. L. K. Gedimino pulko dešimtmetis*. Red. Kuizinas, 1928.

¹¹ *4 pėst. Lietuvos karaliaus Mindaugo pulko mokomoji kuopa: 20-ies metų įsikūrimo sukaktuvėms paminėti*. Kaunas, 1939.

¹² *5-asis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulkas*. Red. V. Tarasovas, Kaunas, 1927.

¹³ *7 pėst. Žemaičių kunigaikščio Butegeidžio pulkas: istorijos bruožai ir vaizdų rinkinys, išleistas pulko gyvavimo I dešimtmečiui paminėti*. Red. Jatulis, Klaipėda, 1929.

¹⁴ *8-tas pėstininkų Kauno kunigaikščio Vaidoto pulkas: pulko penkiolikos gyvavimo metų sukakčiai paminėti 1919–1934*. Red. E. Bliudnikas ir P. Nazaras, Šiauliai, 1934.

¹⁵ *Pirmojo Lietuvos Prezidento karo mokykla. 1919–1939*. Red. ats. j. lt. K. Zupka, j. lt. V. Tamulaitis. Kaunas, 1939.

tarnyba ir sanitarija, pasirodydavo ir leidinyje „Mūsų žinynas“¹⁶. Nepaisant to, kad tarpukariu Lietuvos karių kasdienybės tyrimai nesulaukė nė vienos specialiai tam skirtos mokslinės publikacijos, tiek atsiminimuose, tiek atskirose publikacijose apie karo veiksmus yra pateikiami įvairūs ir informatyvūs karių kasdieninio gyvenimo aspektai.

Sovietiniu laikotarpiu dėl sovietinės ideologijos kanonų ir humanitariniuose moksluose vykdytos cenzūros objektyvūs ir dokumentuoti Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės istorijos tyrimai buvo negalimi. Visi su Lietuvos kariuomene susiję fondai mokslininkams, kurie negaudavo specialaus leidimo (o tokį leidimą gaudavo tik *išskirtiniai istorikai*) buvo beveik neprieinami. Tad tik atskirais atvejais, iškilus „klasių kovos“, „kovos su buržuaziniais nacionalistais“, „imperialistais“ ir „Lietuvos darbo liaudies priešais“ būtinybei, patikimiems asmenims buvo leidžiama ribotai pasinaudoti uždaruose fonduose esančiais dokumentais. Buvo parengta keletas ideologizuotų darbų siekiant diskredituoti tarpukario Lietuvos ginkluotąsias pajėgas ir parodyti „darbininkų, valstiečių ir kareivių vadovaujama komunistų partijos pastangas kovoje už tarybų valdžią“. Viena iš tokių temų, kuri tiko komunistinei ideologijai, buvo 1920 metais Kauno įgulos kareivių sukilimo vertinimas¹⁷. Visuose sovietmečio laikotarpio leidiniuose, nagrinėjusiuose šį klausimą, daugiausia dėmesio skiriama buvo Lietuvos komunistų partijos ir jo vadovo Vinco Mickevičiaus-Kapsuko indėliui į šio „sukilimo“ organizavimą. Tokiame kontekste eilinių karių kasdieninis gyvenimas ir tarnybos specifika nesulaukė dėmesio.

Bene solidžiausias tyrimas iki Nepriklausomybės atkūrimo, skirtas tarpukario Lietuvos kariuomenės istorijai, buvo Vytenio Statkaus knyga „Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.“, išleista Čikagoje¹⁸. Išeivijoje gyvenęs ir dirbęs V. Statkus, negalėdamas susipažinti su Lietuvoje esančia archyvine medžiaga ir remdamasis tik publikuota medžiaga, aprašė Lietuvos kariuomenės veiklą, pateikdamas atskirų dalinių susikūrimą ir veiklą, tradicijas, religinius klausimus ir negausią su kasdieniniu karių gyvenimu susijusią informaciją. Nepriklausomybės kovos ir paprastų karių kasdieninio gyvenimo epizodai dėmesio sulaukė emigracijoje gyvenusių plk. lt. Kazio Ališausko¹⁹ ir Antano Rukšos²⁰ darbuose.

¹⁶ Pvz. Gen. št. plk. gyd. K. Boleckis. Sanitarijos tarnyba ir sanitarijos įstaigų taktika. *Mūsų žinynas*, 1923, t. IV, nr. 12. Plk. gyd. K. Oželis. Karo sanitarijos tarnyba 1918–1928. *Mūsų žinynas*, 1928, t. XV, nr. 45.

¹⁷ Jurginis J., *Kauno įgulos kareivių sukilimas 1920 metais*. Vilnius, 1955.

¹⁸ Statkus V., *Lietuvos ginkluotosios pajėgos 1918–1940 m.* Chicago, 1986.

¹⁹ Ališauskas A., *Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės 1918–1920*. Chicago, 1972, t. 1.

²⁰ Rukša A., *Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės*. Cleveland, 1981–1982, t. 2–3.

Po 1990 metų karo tyrimų lauke reikėtų paminėti 2003 metais istoriko Gintauto Surgailio inicijuotą leidinių seriją „Lietuvos kariuomenės istorija“, kurioje buvo publikuotos ir jo parengtos monografijos, skirtos Lietuvos kariniam laivynui ir šešioms Lietuvos kariuomenės pėstininkų pulkams²¹ bei Lietuvos kariuomenės Gduų kariniams daliniams²², karo istorikų Valdo Rakučio, Jono Vaičėnionio²³ bei Andriejaus Stolarovo²⁴ darbus. Visuose šiuose leidiniuose pagrindinis dėmesys yra skirtas tirti karinių dalinių ir institucijų istorijai bei tiesioginių kovų eigai aprašyti, bet pasitaiko ir kai kurių kasdieninio gyvenimo detalių aprašymo. Vertos dėmesio dvi Vytauto Lesčiaus gausia Lietuvos archyvine medžiaga papildytos monografijos – „Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose 1918–1920“²⁵ ir „Lietuvos kariuomenė 1918–1920“²⁶, kuriose buvo analizuojami Lietuvos kariuomenės kūrimo(-si) procesai ir kovų veiksmi.

Su karių kasdieniniu gyvenimu susiję klausimai yra paliečiami 2004 metais publikuotoje Jono Vaičėnionio monografijoje „Lietuvos kariuomenė valstybės politinio gyvenimo verpetuose (1927–1940)“²⁷, kuri yra parengta 2003 metais apgintos mokslų daktaro disertacijos pagrindu. Natūralu, kad šioje knygoje pagrindinis dėmesys buvo skiriamas kariuomenės elito – karininkijos – vaidmeniui valstybės politiniame gyvenime bei kariuomenės vaidmeniui karinių perversmų organizavimo metu.

Atskiro Jono Vaičėnionio tyrimo sulaukė uniformų ir ginkluotės istorija – autorius pristatė Lietuvos kariuomenės uniformos raidą ir naudotą lengvąją

²¹ Surgailis G., *Lietuvos karinis laivynas 1935–1940 m.* Vilnius, 2003; Surgailis G., *Pirmasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino pulkas.* Vilnius, 2011; Surgailis G., *Antrasis Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Algirdo pėstininkų pulkas.* Vilnius, 2014; Surgailis G., *Trečiasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto pulkas.* Vilnius, 2013; Surgailis G., *Ketvirtasis pėstininkų Lietuvos karaliaus Mindaugo pulkas.* Vilnius, 2016; Surgailis G., *Penktasis pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pulkas.* Vilnius, 2017; Surgailis G., *Šeštasis pėstininkų Pilėnų kunigaikščio Margio pulkas.* Vilnius, 2019.

²² Surgailis G., *Lietuvos kariuomenės Gduų kariniai daliniai 1918–1923 m.* Vilnius, 2020.

²³ Rakutis V., Vaičėnionis J., *Lietuvos didžiojo kunigaikščio Algirdo mechanizuoto pėstininkų bataliono istorija. Dvidešimtmetį minint.* Vilnius, 2012.

²⁴ Stolarovas A., *Lietuvos Respublikos karinė justicija 1919–1940 m.* Vilnius, 2015.

²⁵ Lesčius V., *Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose 1918–1920.* Vilnius, 2004.

²⁶ Lesčius V., *Lietuvos kariuomenė 1918–1920.* Vilnius, 1998.

²⁷ Vaičėnionis J., *Lietuvos kariuomenė valstybės politinio gyvenimo verpetuose (1927–1940).* Vilnius, 2004.

ginkluotė²⁸. Verta paminėti ir to paties autoriaus atliktą išsamų statistinį Lietuvos kariuomenės sudėties tyrimą²⁹ bei 1998 metais publikuotą straipsnį apie kariuomenės ir visuomenės dienos šventes tarpukario metais³⁰.

2007 metais pasirodė kolektyvinė monografija, skirta tarpukario Lietuvos karininkų rengimui „Karo pedagogika Lietuvoje (1918–1940 m.)“, kurioje yra išsamiai nagrinėjama tarpukario Lietuvos karininkų rengimo problematika, įvairių institucijų steigimas, raida, karininkų etinis ir dorovinis auklėjimas, karių švietimo ir kultūros ugdymo klausimai³¹.

2010 metais publikuotame Simono Strelcovo darbe šiam tyrimui svarbi metodologinė prieiga, paliečianti kasdieninį internuotų lenkų karių gyvenimą stovyklose Lietuvoje 1939–1940 metais ir pateikianti įdomių ir pikantiškų faktų³².

Paskutiniuoju dešimtmečiu didėjant su karo istorija susijusių tyrimų skaičiui, vis daugiau galime rasti darbų, tiesiogiai skirtų atskiriems Lietuvos karių kasdienybės klausimams nagrinėti. 2014 metais pasirodė fundamentalus Klaipėdos universiteto mokslininko Vytauto Jokubausko darbas, kuriame nagrinėjant Lietuvos kariuomenės gynybinės galios formavimą tarpukario metais yra aptariami ir kariuomenės materialinio aprūpinimo, drausmės, motyvacijos ir kiti su karių kasdiniu gyvenimu susiję klausimai³³. Kai kurios specifinės su karine drausme ir priešiška propaganda susijusios problemos yra analizuojamos ir naujausioje Vytauto Jokubausko monografijoje, išleistoje 2019 metais³⁴.

Verta paminėti Vytauto Didžiojo universitete vykdomus jaunųjų mokslininkų tyrimus, kuriuose iškyla ir karių kasdienybės klausimai. 2012 metais Vytauto Didžiojo universitete magistrinį darbą, skirtą dezertyravimo problemoms Lietuvos kariuomenėje, apgynė Paulius Pacevičius³⁵. 2013 metais Vytauto Didžiojo universitete magistrinį darbą, skirtą Lietuvos kariuomenės kavalerijai,

²⁸ Vaičenonis J., *Lietuvos karių uniformos ir lengvieji ginklai XX amžiuje*. Vilnius, 2004.

²⁹ Vaičenonis J., Lietuvos kariuomenė skaičiais 1920–1939 m. *Karo archyvas*, 2002, t. XVII, p. 144–180.

³⁰ Vaičenonis J., Kariuomenės ir visuomenės dienos šventė Kaune 1935–1938 metais. *Kauno istorijos metraštis*, 1998, t. I, p. 112–117.

³¹ Ažubalis A. ir kiti, *Karo pedagogika Lietuvoje (1918–1940)*. Vilnius, 2007.

³² Strelcovas S., *Antrojo pasaulinio karo pabėgėliai Lietuvoje 1939–1940 metais*. Šiauliai, 2010, p. 52–66.

³³ Jokubauskas V., „Mažųjų kariuomenių“ galia ir paramilitarizmas. *Tarpukario Lietuvos atvejis*, Klaipėda, 2014.

³⁴ Jokubauskas V., *Netiesioginis poveikis ir Lietuvos karinis saugumas 1919–1940 m.* Klaipėda, 2019.

³⁵ Pacevičius P., *Lietuvos kariuomenės dezertyrai 1918–1940 m.* Magistrinis darbas. Kaunas, 2012.

apgynė Mindaugas Tamošiūnas³⁶. Linos Kasparaitės-Balaišės straipsniuose yra nagrinėjama Lietuvos kariuomenės lauko stovyklų dekoravimo specifiška lauko pratybų ir mokymo metu kariams gyvenant poligonuose trečiajame ir ketvirtajame XX a. dešimtmėčiais bei karo policijos veikimas tarpukariu³⁷. 2020 metais Vytauto Didžiojo universitete Lina Kasparaitė-Balaišė apgynė daktaro disertaciją „Lietuvos kariuomenės kovinis rengimas: sistema ir kontingentas 1924–1940 m.“, kurioje yra paliečiami su Lietuvos karių kasdienybe susiję kovinio rengimo, gyvenimo poligonuose, pratybų kasdienybės, karių motyvacijos ir jų vertybių formavimo klausimai³⁸.

Istorinių tyrimų kontekste galima paminėti negausius tyrimus apie žydų karių tarnybos specifišką tarpukario Lietuvos kariuomenėje, jų motyvus ir lojalumą, bet ši problema dar reikalautų papildomo tyrimo siekiant išvengti stereotipinio požiūrio, pasitaikančio ir tarp istorikų, apie „žydus-dezertyrus“ arba apie „žydus karius – kovotojus už Lietuvos respubliką“³⁹.

Atskiros dėmesio sulaukė tyrimai, susiję su Lietuvos karo mokyklos tradicijomis, kurios yra svarbi kiekvieno dalinio kasdieninio gyvenimo dalis⁴⁰, bei su Lietuvos karinio jūrų laivyno tarnybos specifiška⁴¹. Po Nepriklausomybės atgavimo pasirodė publikacijos, skirtos Lietuvos karo aviacijos istorijai⁴²

³⁶ Tamošiūnas M., *Lietuvos kariuomenės kavalerija 1919–1940 m.: tradicija, kasdienybė, vizijos*. Bakalauro baigiamasis darbas. Kaunas, 2013.

³⁷ Kasparaitė-Balaišė L., *Lietuvos kariuomenės Lauko stovyklų dekoravimas XX a. 3–4 dešimtmetyje*. Vytauto Didžiojo karo muziejus 2014 m. Almanachas, Kaunas, 2015, p. 21–33. Kasparaitė-Balaišė L., *Lietuvos kariuomenės karo policija 1919–1940 metais. Karo archyvas*, 2014, t. XXIX, p. 241–307.

³⁸ Kasparaitė-Balaišė L., *Lietuvos kariuomenės kovinis rengimas: sistema ir kontingentas 1924–1940 m.* Daktaro disertacija. Kaunas, 2020.

³⁹ Vaičenonis J., Prisiekę Adonojo vardu: žydai Pirmosios Lietuvos respublikos kariuomenėje. *Darbai ir dienos*, 2003, t. XXXIV, p. 273–283. Vitkus H., Žydų kariai Lietuvos (lietuvių) Nepriklausomybės kovose 1919–1923 metais. Ką žinome apie jų motyvus? *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, 2019, t. XXVIII, p. 163–185.

⁴⁰ Jakštys G., Lietuvos karo mokyklos tradicijos (1919–1940 m.). *Karo archyvas*. Vilnius, 2015, t. XXX, p. 289–316. Jakštys G., The Influence and Traditions of the Military School of the First President of Lithuania on the Military Academy of Lithuania. *Vēsture: avoti un cilvēki*, Daugavpils, 2017, t. XX, p. 149–154; Jakštys G., The Changes of Everyday life at the Military School of Lithuania under the Soviet occupation in 1940. *Vēsture: avoti un cilvēki*. Daugavpils, 2018, t. XXI, p. 141–147.

⁴¹ Jakštys G., Everyday life of the Lithuania Navy Sailors' in the Naval training Warship „Prezidentas Smetona“. *Vēsture: avoti un cilvēki*, Daugavpils, 2020, t. XXIII, p. 79–85.

⁴² Liekis A., *Lietuvos karo aviacija (1919–1940)*. Vilnius, 1999.

ir kasdieninio gyvenimo bei mokymo klausimams Lietuvos karo aviacijos mokykloje⁴³, Karo sanitarijos tarnybos veiklai, kai yra nagrinėjamos su karių higiena, sužeistųjų gydymu, aprūpinimu vaistais ir medikamentais susijusios problemos⁴⁴. Lietuvos kariuomenės gyvavimo paskutiniuosius mėnesius, jos išformavimą ir inkorporavimą į Raudonosios armijos 29-ąją teritorinį korpusą, karių nuotakas bei pasikeitusį gyvenimą kareivinėse gana plačiai aptarė Stasys Knezys⁴⁵. Kareivinių, kaip pagrindinės karių kasdieninio gyvenimo erdvės, architektūros ir išplanavimo specifika Lietuvoje yra pateikiama 2017 metais Nijolės Steponaitytės ir Kęstučio Zalecko parengtoje monografijoje⁴⁶.

Karininkijos, kaip specifinės profesijos ir bendruomenės atstovų, moralinės ir dorovinės nuostatos yra nagrinėjamos Audronės Petrauskaitės⁴⁷ ir Andriejaus Stolarovo⁴⁸ viena kitą papildančiose publikacijose. Atskiro tyrėjų dėmesio sulaukė Lietuvos karių išsilavinimo ir bendro kultūrinio lygio kėlimas⁴⁹ ir Lietuvos karininkijos skautiškoji veikla⁵⁰.

Nors ir netiesiogiai, bet Lietuvos karininkų kasdiniui gyvenimui, jų būdą atspindi dar tarpukario Lietuvoje pradėtos leisti, o vėliau emigracijoje ir atkurtoje Lietuvoje išplėtos atskirų karininkų biografijos. Pačios pirmosios biografinės knygos buvo skirtos pirmajam Nepriklausomybės kovose žuvusiam karininkui Antanui Juozapavičiui⁵¹ ir lakūnams Steponui Dariui ir Stasiui Girėnui⁵². Šioje knygoje išskirtinis dėmesys yra skirtas kpt. Stepono Dariaus gyvenimui ir tarnybai Lietuvos kariuomenėje, dalyvavimui 1923 metų Klaipėdos sukilime, indėliui į sporto vystymą ir kitiems klausimams, kurie

⁴³ Gruzdienė E., Lietuvos karo aviacijos lakūnų ir žvalgų rengimas 1919–1932 m. *Karo archyvas*, 2004, t. 10, p. 150–178.

⁴⁴ Lukminaitė S., Karo sanitarijos veikla Nepriklausomybės kovų metu (1919–1923 m.). *Vytauto Didžiojo karo muziejus 2018 m. Almanachas*, Kaunas, 2019, p. 23–62.

⁴⁵ Knezys S., Lietuvos kariuomenės inkorporavimas į Raudonosios armijos sudėtį. 29-ojo šaulių teritorinio korpuso formavimas (1940 m. birželio 15 d.–1940 m. gruodžio 31 d.). *Lietuvos archyvai. Apie Lietuvos kariuomenę*, Vilnius, 1999, t. XII, p. 115–152.

⁴⁶ Steponaitytė N., Zaleckas K., *Karo architektūra Lietuvos miestuose ir miesteliuose*, Kaunas, 2017.

⁴⁷ Petrauskaitė A., Karininkijos dorovinės problemos prieškarinio Lietuvoje. *Karo archyvas*. 2006, t. XXI, p. 117–135.

⁴⁸ Stolarovas A., „Kariškio munduro“ garbės gynimas prieškarinio Lietuvoje. *Lietuvos istorijos metraštis*. 2012, nr. 1, p. 63–80.

⁴⁹ Ažubalis A., Kazlauskaitė-Merkelienė R., Lietuvos kariuomenės kareivių išsilavinimo ir kultūros lygio kėlimas. *Karo archyvas*, 2005, t. 20, p. 255–301.

⁵⁰ Globys G., Lietuvos kariuomenės karininkų skautiška veikla 1918–1940. *Karo archyvas*. Vilnius, 2007, t. 22, p. 131–151.

⁵¹ Biržys P., *Karininkas Antanas Juozapavičius: biografija*. Kaunas, 1923.

⁵² Jurgėla P., *Sparnuoti lietuviai Darius ir Girėnas*. Čikaga, 1935.

siejasi ir su kasdieniniu karių gyvenimu. Informatyvių ir nemažai asmeninio gyvenimo detalių atskleidžiančių generolo Povilo Plechavičiaus asmenybės bruožų galima surasti emigracijoje išleistoje biografinėje knygoje⁵³. Apžvelgus negausią istoriografiją tenka konstatuoti, kad daugiausiai dėmesio sulaukė Lietuvos kariuomenės generaliteto tyrimai⁵⁴ bei pirmųjų karo aviacijos vadų biografijos⁵⁵. Tyrėjų dėmesio sulaukė generolai Silvestras Žukauskas⁵⁶, Jonas Galvydis-Bykauskas⁵⁷, Kazimieras Ladiga⁵⁸, Klemensas Popeliučka⁵⁹, Jonas Černius⁶⁰, Antanas Gustaitis⁶¹. Žymaus archeologo ir karininko plk. Petro Tarasenos biografijos tyrimus įvairiais aspektais išplėtojo ir nagrinėjo Daira Steponavičienė⁶², Vygantas Vareikis⁶³ ir Vytautas Jokubauskas⁶⁴. Taip pat istorikai tyrė karininkų Antano Juozapavičiaus⁶⁵, plk. Liudo Butkevičiaus⁶⁶, plk. Jurgio Bobelio⁶⁷, plk. Vinco Jasulaičio⁶⁸, plk. Kazio Škirpos⁶⁹, mjr. Petro

⁵³ *Gen. Povilas Plechavičius*. Red. P. Jurgėla, P. Jurkus, Niujorkas, 1978.

⁵⁴ Jankauskas V., *Nepriklausomos Lietuvos generolai*, t. I. Vilnius, 1998; Surgailis G. Lietuvos kariuomenės vadai. Vilnius, 1992.; *Lietuvos krašto apsaugos ministrai ir kariuomenės vadai*, Vilnius, 2008, t. 2.,

⁵⁵ Gruzdienė E., Pirmieji karo aviacijos vadai (1919–1934). *Darbai ir dienos*, Kaunas, 2000, t. XXI, p. 105–130.

⁵⁶ Aničas J., *Generolas Silvestras Žukauskas (1861–1937)*. Vilnius, 2006.

⁵⁷ *Generolas Jonas Galvydis-Bykauskas 1864–1943*. Vilnius, 2014.

⁵⁸ Jankauskas V., *Kario kelias: generolas Kazimieras Ladiga nepriklausomybės kovose*. Vilnius, 2004.

⁵⁹ Lučinskas G., *Lietuvos kariuomenės brigados generolas Klemensas Popeliučka: istorijos apybraiža*, Alytus, 2015.

⁶⁰ Paulauskas H., *Lietuvos kariuomenės generolas ministras pirmininkas Jonas Černius*. Vilnius, 2006.

⁶¹ Gamziukas A., *Antanas Norėjo Būti Ore*. Kaunas 1993,

⁶² Steponavičienė D., *Petras Tarasenska*. Vilnius, 1996.

⁶³ Vareikis V., Archeologas ir karininkas Petras Tarasenska Klaipėdoje. *Acta historica universitatis Klaipedensis*, 2010, T. 20, p. 184–190.

⁶⁴ Jokubauskas V., Karininko Tarasenos tarnyba Lietuvos kariuomenėje. *Lietuvos archeologija*, 2015, T. XLI, p. 169–184.

⁶⁵ Aničas J., *Karininkas Antanas Juozapavičius, 1894.11.13–1919.11.13*. Vilnius, 2004.

⁶⁶ Kavaliauskas L., *Pulkininkas Liudas Butkevičius: mokytojas, karininkas, rezistencijos vadovas*. Vilnius, 2015.

⁶⁷ Aničas J., *Pulkininkas Jurgis Bobelis (1895–1954): biografinė apybraiža*. Vilnius, 2004.

⁶⁸ Jasulaitis V., *Lietuvos kariuomenės artilerijos pulkininkas Vincas Jasulaitis žmogus ir karys 1898–1988*. Vilnius, 1998.

⁶⁹ Vaščova Ž., Vienas prieš daugumą. Kazio Škirpos kurta saugios Lietuvos koncepcija. *Darbai ir dienos*. 2002, t. XXX, p. 121–142; Locaitis L., Plk. Škirpos

Jakšto⁷⁰, Klemenso Vaitiekūno⁷¹, plk. ltn. Juozo Vitkaus⁷², partizanų generolo Jono Žemaičio⁷³ ir kpt. Jono Noreikos⁷⁴ biografijas, kuriose yra pateikiama šiek tiek medžiagos nagrinėjama tema.

Nepaisant to, kad išvardintuose tyrimuose galima surasti nemažai kasdieninio kariško gyvenimo elementų, tenka konstatuoti, kad kompleksiniai kasdieniškų, įprastų žmonių (*Kleine Leute*)⁷⁵, kitaip tariant, paprastų karių, gyvenimo tyrimai didesnio mokslininkų dėmesio nesulaukė.

Šia proga tenka pastebėti, kad lietuviškoje istoriografijoje ne tik kario ir karinių veiksmų kasdienybės, bet ir apskritai kasdienybės tyrimams didesnio dėmesio nebuvo skiriama. Auksuolė Čepaitienė straipsnyje „Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė“ ne tik metodologiškai pateikė kasdienybės studijų pagrindus per etnologinių tyrimų prizmę, bet ir atskleidė kasdienybės tyrimų aktualumą⁷⁶. Rita Regina Trimonienė metodinėje studijoje „Mikroistorija“, aptarė mikroistorijos tyrimų metodus, kuriais galima tyrinėti su kasdienybe susijusius klausimus, anot jos darbe cituojamo H. Medicko, „kasdienybės istorija yra mikroistorijos sesuo“⁷⁷. Karo kasdienybės tyrimų kontekste taip pat pažymėtinas Virgilijaus Pugačiausko darbas, skirtas napoleonmečiui Lietuvoje, kuriame pristatomi įvairūs karinio gyvenimo aspektai Napoleono kariuomenės užimtame Vilniaus mieste⁷⁸. Verta paminėti su partizaninio karo Lietuvoje laikotarpiu (1944–1953 m.) susijusius informatyvius ir naujoviškus partizanų gyvenimo kasdienybės tyrimus, tačiau šios monografijos ir studijos išsena už mano tiriamos temos ribų tiek chronologiniu,

pasiūlymo Vokietijai ir Tarybų Sąjungai garantuoti Lietuvos nepriklausomybę bei paramą kovoje dėl Vilniaus klausimu. *Lietuvos istorijos studijos*. Vilnius, 1998, t. 6, p. 72–79.

⁷⁰ *Karininkas Petras Jakštas: karininkas, tyrėjas, žurnalistas, bibliofilas*. Vilnius, 2004.

⁷¹ *Klemensas Vaitiekūnas: karininkas, Jonišio gydytojas, Steigiamojo Seimo narys, visuomenės veikėjas, politinis kalinys*. Vilnius, 2008.

⁷² Vitkus V., *Pulkininkas Kazimieraitis: Pietų Lietuvos partizanų srities vado Juozo Vitkaus gyvenimas, veikla, šeimos likimas*. Vilnius, 2001.

⁷³ Gaškaitė-Žemaitienė N., *Žuvusiųjų prezidentas*. Vilnius, 2005; Batūra R., *Partizanų generolas Jonas Žemaitis*. Vilnius, 2009.

⁷⁴ Ašmenskas V., *Generolas Vėtra*. Vilnius, 1998.

⁷⁵ Ludke A., *The history of everyday life. Reconstructing historical experiences and ways of life*. New Jersey, 1995, p. 12.

⁷⁶ Čepaitienė A., *Įvadas į kasdienybės studijas: kasdienybė kaip kultūrą tvarkanti erdvė. Lietuvos etnologija*. 2005, t. 5, p. 11–26.

⁷⁷ Trimonienė R. R., *Mikroistorija*. Šiauliai, 2008, p. 13.

⁷⁸ Pugačiauskas V., *Napoleonas ir Vilnius: karinio gyvenimo kasdienybės bruožai*. Vilnius, 2004.

ties lyginamuoju skirtingų istorinių procesų ir karinių struktūrų požiūriu jau vien todėl, kad partizanai negyveno taikos metu kasdienybės sąlygomis, o jų priešas buvo ypač negailestingas ir žiaurus⁷⁹.

Iš naujesnių plačiau visuomenei skirtų leidinių reikėtų paminėti Klaipėdos istorikų parengtą studiją, skirtą karių gyvenimui Klaipėdos kareivinėse, kurioje Vytautas Jokubauskas bei Vygantas Vareikis pateikė prancūzų įgulos (21 pėsčiųjų šaulių bataliono) ir Lietuvos karių (7-ojo Butegeidžio pėstininkų pulko) gyvenimą Klaipėdoje nuo 1920 iki 1939 metų⁸⁰.

Atlikta šiuos klausimus nagrinėjusios istoriografijos apžvalga ir analizė rodo, kad nepaisant santykinai nemenko publikacijų kiekio apie Lietuvos kariuomenę po 1990 metų, galima konstatuoti, kad moksliniai tyrimai, susiję su karių kasdienybės tematika, mano tiriamu laikotarpiu yra negausūs ir fragmentiški. Kadangi Lietuvos karių kasdienybės tyrimo tematika daugelio tyrėjų darbuose minima tikrai fragmentiškai, nėra susiklosčiusios istoriografinės tradicijos, kuria būtų galima remtis vykdant šį tyrimą.

Tyrimo šaltiniai

Nagrinėjami temai atskleisti buvo remtasi šaltiniais, kuriuos galime suskirstyti į penkias grupes:

1) archyviniai dokumentai, tiesiogiai susiję su Lietuvos kariuomenės veikla (dalinių vadų įsakymai, dienotvarkės ir kt.);

2) karių atsiminimai, publikuoti tarpukario Lietuvos karinėje, o vėliau lietuviškoje išeivijos spaudoje;

3) Krašto apsaugos ministerijos įsakymai kariuomenei, kariuomenės statutai ir kiti normatyviniai aktai;

4) 1919–1940 m. Lietuvoje leista periodinė karinė spauda;

5) Lietuvos karių laišakai, dienoraščiai ir kiti egodokumentai.

Disertacijoje remiamasi Lietuvos centriniame valstybės archyve (LCVA) esančiuose Lietuvos kariuomenės ir Krašto apsaugos ministerijos fonduose saugoma medžiaga. Tai yra pati patikimiausia ir informatyviausia šaltinių grupė, apimanti 1918–1940 metų su Lietuvos kariuomenės veikimu susijusius dokumentus. Mano tyrinėtą Lietuvos centrinio valstybės archyvo (LCVA) fon-

⁷⁹ Kasparas K., *Lietuvos karas*. Kaunas, 1999; Vaitkevičius V., Petrauskienė A., *Lietuvos partizanų valstybė. Istorija iš pirmų lūpų*. Vilnius, 2019; Petrauskienė A., Petrauskas G., Vaitkevičius V., *Partizanų bunkeris Daugėliškių miške*: kompleksinių tyrimų studija ir šaltiniai. Raseiniai, 2017.

⁸⁰ *Kareivinės, tapusios Klaipėdos universitetu*. Sud. V. Safronovas. Klaipėda, 2012. Naujas tų pačių autorių papildytas leidimas: *Klaipėdos universiteta. Senųjų pastatų istorijos*. Sud. V. Safronovas, V. Jokubauskas. Klaipėda, 2020, p. 13–78.

duose saugoma medžiaga sudaro: f. 1 – Kariuomenės tiekimo valdybos, f. 4 – Karo sanitarijos valdybos, f. 384 – Krašto apsaugos ministerijos, f. 513 – 1-ojo pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino pėstininkų pulko, f. 516 – 3-iojo pėstininkų Vytauto Didžiojo pulko, f. 517 – 4-ojo pėstininkų Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Mindaugo pulko, f. 520 – 7-ojo pėstininkų Žemaičių kunigaikščio Butegidžio pulko, f. 870 – Skirstomojo etapo punkto, f. 923 – Lietuvos Respublikos Ministrų kabineto, f. 929 – Kariuomenės štabo, f. 1373 – Artilerijos inspekcijos, f. 1451 – Karo mokyklos ir kursų dokumentai, kuriuose saugomi su kasdienine veikla susiję įsakymai, nurodymai dėl rutininės veiklos organizavimo, nuobaudos ir kt. Kita vertus, LCVA saugomi dokumentai ar šaltiniai dažniausiai atspindi faktologinę statistinę nagrinėjamosios temos dalį, tad istoriniu-lyginamuoju metodu analizuojami įvairūs egodokumentai (atsiminimai, laišakai, dienoraščiai, žodiniai liudijimai, fotografijos, asmeninės bylos ir kt.) gali būti sėkmingai gretinami su istorine-dokumentine medžiaga.

Žmonių gyvenimai turi pasakojimo struktūrą ir galbūt dėl to panašumo žmonės savo istorijoms yra linkę suteikti naratyvo formą⁸¹, tad ir egodokumentai, kurie yra specifinis *pasakojimas*, yra svarbūs tiriant kasdienybę mikroistorijos tyrimų kontekste. Šiuo atžvilgiu vertingas šaltinis yra amžininkų prisiminimai, kurių dalis buvo publikuota tarpukariu Lietuvos kariuomenės karininko mjr. Petro Rusecko redaguotame dviejų tomų karių atsiminimų rinkinyje „Savanorių žygiai“. Atkreiptinas dėmesys, kad buvo renkama medžiaga ir trečiajam atsiminimui tomui, tačiau jis taip ir nebuvo parengtas dėl sovietinės okupacijos. Nemenka dalis Nepriklausomybės kovų dalyvių atsiminimų dėl įvairių priežasčių (tarp jų ir politinių) buvo nepublikuoti ir liko tik redaktoriaus archyve, kuris dabar saugomas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriuje (f. 193 – Petro Rusecko fondas). Šiuose vertinguose ir menkai žinomuose atsiminimuose yra nemažai Nepriklausomybės kovose dalyvavusių savanorių autobiografinių duomenų. Atsiminimų autoriai detalai aprašo tuometines gyvenimo sąlygas, sprendimų eiti kariauti motyvus, pateikia niūroką kario rutinos ir kasdieninės tarnybos vaizdą. Daug kasdieninio gyvenimo epizodų pateikta tarpukario Lietuvoje ir emigracijoje leistuose atsiminimuose, publikuotuose periodinėje spaudoje ir leidiniuose „Kariškių žodis“, „Karys“, „Kardas“, „Mūsų žinynas“, „Kariūnas“.

Tiriamąją tematiką vertingus atsiminimus, kuriais naudojami savo darbe, nors ir ne visada pateikdamas tiesiogines nuorodas, paliko buvę Lietuvos kariuomenės vadai ir karininkai⁸².

⁸¹ Appleby J., Hunt L., Jakob M., *Tiesos sakymas apie istoriją*. Vilnius, 1998, p. 261.

⁸² Raštikis S., *Kovose dėl Lietuvos*. Vilnius, 1990, t. 1; Raštikis S., *Kovose dėl Lietuvos*. Vilnius, 1990, t. 2; Raštikis S., *Įvykiai ir žmonės*. Kaunas, 1996, t. 3.;

Ginamieji teiginiai

1. Nepriklausomybės kovų metu skurdi buitį ir nepakankamas materialinis aprūpinimas tapdavo ne tik dezertyravimo, bet ir maistų priežastimi Lietuvos kariuomenės daliniuose. Negalint pakankamai aprūpinti visų Lietuvos kariuomenės dalinių, pagrindinis prioritetas buvo skiriamas kariuomenės daliniams, dislokuotiems fronte, ir tiems daliniams, kurie užtikrino tvarką bei valdžios funkcionalumą laikinojoje Lietuvos sostinėje.
2. Tarnyba Lietuvos kariuomenėje susijusi ne tik su piliečių kariniu rengimu, bet ir jau su tarnaujančių karių socializacija. Socialinių ir higienos įgūdžių stoka lėmė, kad daugelis karių gyveno antisanitarinėmis sąlygomis, dėl to kildavo net epidemijos. Tuose daliniuose, kur karių higienai buvo skirtas pakankamas dėmesys, pavyko išvengti neproporcingai didelio mirčių kiekio nuo užkrečiamųjų ligų. Taikos metu kariuomenėje didelis dėmesys buvo skiriamas antriniam socialiniams įgūdžiams formuoti tiek tarp eilinių kareivių ir puskarininkių, tiek tarp karininkų.
3. Gyvenimo, tarnybos ir karių aprūpinimas tiesiogiai turėjo įtakos karių motyvacijai ne tik tarnauti kariuomenėje, bet ir nusiteikimui kautis su priešu priešakinėse fronto linijose. 1918–1919 m. karių motyvaciją tarnauti kariuomenėje labiausiai lėmė asmeninės ir kolektyvinės nuostatos bei besikeičianti socialinė aplinka ir mentaliniai pokyčiai Lietuvos visuomenėje. Per du nepriklausomos Lietuvos dešimtmečius pavyko pasiekti, kad Lietuvos gyventojai pakeitė savo požiūrį į tarnybą Lietuvos kariuomenėje. Motyvacijos tarnauti Lietuvos kariuomenėje propagavimas ir patriotiškumo bei pilietiškumo ugdymas tapo neatsiejama Lietuvos kariuomenės kovinio rengimo dalimi.

Darbo struktūra

Tyrimo struktūrą nulėmė tikslui realizuoti išsikelti uždaviniai. Disertaciją, be privalomų tokio pobūdžio darbams dalių – įvado, išvadų, šaltinių ir litera-

Raštikis S., *Lietuvos likimo keliais*. Kaunas, 1996, t. 4; Vitkauskas V., *Raštai*. Vilnius, 1988; Škirpa K., *Lietuvos nepriklausomybės sutemos*. Vilnius, 1996; Musteikis M., *Prisiminimų fragmentai*. Vilnius, 1989; Žukas K., *Žvilgsnis į praeitį. Žmogaus ir kario atsiminimai: medžiaga istorikams*. Chicago, 1959; Malijonis A., *Stipresni už mirtį*. Kaunas, 1994; Abraitis J., *Gedimino pulko likimas*. Kaunas, 1994; Listopadskis J., *Laisvės ir vergijos metai*. Vilnius, 1993; Grigaliūnas-Glovackis V., *Generolo atsiminimai. I dalis. Carų imperijoje*, Vilnius, 2017; Grigaliūnas-Glovackis V., *Generolo atsiminimai. II dalis. Lietuvoje. III dalis. Demokratijos sūkurioose*, Vilnius, 2017.

tūros sąrašo, sudaro trys probleminiu pagrindu sudarytos dalys, padalintos į skyrius, o pirmoji dalis dėl probleminių klausimų gausos padalinta į keturis poskyrius. Juose nagrinėjama Lietuvos karių kasdienybė karo ir taikos metu, Lietuvos kariuomenės istorija 1918–1940 metais ir pristatoma kario kasdienybės reglamentuojantys įvairūs dokumentai bei potvarkiai.

Pirmoje disertacijos dalyje yra siekiama supažindinti su gyvenimu ir tarnyba Lietuvos kariuomenėje. Pirmosios dalies pirmajame poskyryje pristatoma bendra Lietuvos ekonominė situacija, kuri turėjo įtakos ne tik kariuomenės kūrimuisi, bet ir galimybės ją išlaikyti. Antrame poskyryje aptariamos tarnybos sąlygos ir karių buitis kovų už Nepriklausomybę laikotarpiu Lietuvos kariuomenės užnugario įgulse bei atskirai analizuojamas karių gyvenimas ir kasdienybė fronte nuo Nepriklausomybės kovų iki kariuomenės dalinės demobilizacijos bei perėjimo prie taikos meto struktūros bei komplektacijos. Šioje dalyje analizuojama, kokie karių įgūdžiai buvo formuojami Nepriklausomybės kovų metais, tiriamos tarnybos ir buities sąlygos ir jų skirtumai tarnaujant užnugario daliniuose ir fronte. Antrajame poskyryje pristatomos Lietuvos karių tarnybos ir buities sąlygos taikos metu nuo 1924 iki 1940 m., o trečiajame poskyryje pateikiama informacija, koks buvo ir kaip keitėsi karių gyvenimas lauko pratybų metu.

Antroji disertacijos dalis skirta karių socializacijai karinės tarnybos metu. Antrosios dalies pirmajame poskyryje yra tiriama eilinių karių socializacija per karinės tarnybos prizmę tiek karo, tiek taikos laikotarpiu. Šios dalies antrajame poskyryje nagrinėjama Lietuvos kariuomenės būsimųjų karininkų socializacija per tikslingai organizuotą kasdienybę.

Trečiojoje disertacijos dalyje yra tiriamas tarnybos sąlygų poveikis karių motyvacijai. Trečiosios dalies pirmajame poskyryje nagrinėjama Lietuvos gyventojų motyvacija ir fenomenas stoti savanoriais į besikuriančios Lietuvos kariuomenę. Šios dalies antrajame poskyryje analizuojama, kokie motyvai dominavo tarp gyventojų, renkantis ar vengiant karinės tarnybos Lietuvos kariuomenėje. Taip pat nagrinėjama, kaip kito Lietuvos gyventojų nuostatos tarnybos kariuomenėje atžvilgiu, bei analizuojama motyvacija tarnauti kariuomenėje taikos metu. Šioje dalyje yra tiriama, kaip kito buities ir tarnybos sąlygos bei kaip buvo formuojamos kario vertybinės (patriotinės) nuostatos tarnybos laikotarpiu per kasdieninio gyvenimo formas.

IŠVADOS

1. Dėl objektyvių ir subjektyvių priežasčių Lietuvos kariuomenė kūrėsi pačiame Nepriklausomybės kovų įkarštyje, neturint nei žmogiškųjų, nei administracinių, nei materialinių išteklių. Lietuvos kariuomenės kūrimas daugeliu

aspektų priklausė nuo Vokietijos okupacinės administracinės valdžios teikiamos finansinės ir materialinės paramos. Tokia situacija išsilaiškė iki 1919 m. vasaros. Nuolatinė taupymo politika lėmė tai, kad Lietuvos kariuomenėje tarnaujantys kariai dažnai badaudavo, nors krašte maisto tikrai buvo. Pasitaikydavo atvejų, kai kariai buvo priversti grasinti ginklu arba jėga rekvizuoti maistą iš prekeivių ar vietos gyventojų. Pasitaikydavo, kad kariai buvo priversti marodieriauti, kad galėtų prasimaitinti.

2. Lietuvos nacionalinė kariuomenė kaip reiškinys buvo absoliučiai naujas Lietuvos visuomenėje ir ne visi šalies gyventojai rėmė ir palaikė jos atsiradimą. Dalis gyventojų, ypač nebelaikantys savęs lietuviais ir nelietuvių kilmės asmenys, buvo gana agresyviai ir priešišškai nusistatę Lietuvos karių atžvilgiu. Geriausiai aprūpinami buvo daliniai, esantys fronte, ir tie daliniai, kurie užtikrino valdžios legitimumą bei veiksmingumą laikinojoje Lietuvos sostinėje Kaune. Tyrimo metu surinkti duomenys laidžia teigti, kad užnugario daliniuose tarnaujantiems kariams dėl objektyvių ir subjektyvių priežasčių tikslingai buvo sudaromos sunkios tarnybos, gyvenimo ir buities sąlygos, kad jie patys norėtų vykti į frontą.

3. Kasdieninis gyvenimas užnugario įgulose pasižymėjo monotoniškumu ir tvyrančia įtampa, tai sąlygojo dažnus nesusipratimus, kurie peraugdavo į didesnius ar mažesnius tarpusavio konfliktus, nepaklusnumo akcijas ar maištus. Dažniausiai konfliktai būdavo sprendžiami nepaklusnumo akcijas ar maištus bandžusių sukelti karinių dalinių išsiuntimu į frontą. Frontas kaip „auklėjamoji priemonė“ buvo taikoma ne tik eiliniams kareiviams, bet ir girtuokliaujantiems bei prieš valdžią pasisakantiems karininkams. Kasdieninis gyvenimas fronte išsiskyrė nuolatinio pavojumi karių gyvybei, tai juos mobilizuodavo ir sukurdavo išskirtinius ne tik kombatantų tarpusavio santykius, bet ir pakeisdavo jų požiūrį į daugelį dalykų. Fronte dėl geresnio materialinio aprūpinimo, prieš ir nuolatinio mirties pavojaus maištai nebekildavo.

4. Nepriklausomybės kovų metu į Lietuvos kariuomenę savanoriais stojusių ir mobilizuotų gyventojų asmeninių higieninių įgūdžių stoka ir kariuomenės dalinių vadovybės atsainus požiūris į švarą kareivinėse, išviečių naudojimą ir jų tinkamą priežiūrą lėmė, kad dauguma karių įgulose gyveno antisanitarinėmis sąlygomis. Problema buvo ne tik dalinių dislokacijos vietoje tvyrojusi smarvė, bet ir išplitusi dizenterija ir kitos užkrečiamos ligos tarp karių. Tai lėmė neproporcingai didelį nuo infekcinių ligų mirusių karių skaičių.

5. Taikos metu atliekančių privalomąją karinę tarnybą jaunuolių socialinių įgūdžių stoka kariuomenės vadovybę vertė juos karinės tarnybos metu mokyti ne tik karybos įgūdžių, bet pripratinti prie asmeninės higienos ir tvarkos laikymosi. Siekiant sumažinti karių sergamumą, palaipsniui buvo imtasi priemonių įpratinti karius palaikyti bendrą kūno higieną, patalpų švarą bei tinkamai nau-

dotis išvietėmis. Kita vertus, kariuomenės vadovaujančius karininkus reikėjo pripratinti rūpintis karių asmenine higiena bei užtikrinti nuolatinę ir tinkamą išviečių dezinfekciją bei švarą gyvenamosiose patalpose. Manoma, kad karinės tarnybos metu jaunuoliai pripratę prie tvarkos bei švaros šiuos įgūdžius taikys ir baigę karinę tarnybą. Tokiu būdu buvo tikimasi pakeisti ir visuomenės požiūrį į higieną.

6. Nepaisant to, kad pagrindinis privalomos karinės tarnybos tikslas yra parengti valstybės piliečius ginti savo valstybę, Lietuvos atvejis išsiskyrė dar ir tuo, kad kariuomenė beveik du taikos dešimtmečius vykdė ne visiškai jai būdingas funkcijas, t. y. kovojo su analfabetizmu ir mažaraštyste, prižiūrėjo karių sveikatos būklę bei vykdė švietėjišką veiklą, keldama bendrą visuomenės narių kultūrinį išprusimo lygį. Buvo daug dėmesio ir pastangų skirta per kariuomenę pripratinti Lietuvos gyventojus naudotis dušais, valgyti naudojantis atskirais indais bei peiliais ir šakutėmis. Remiantis surinktais duomenimis, tenka konstatuoti, kad karių naujų socialinių įgūdžių formavimas pavyko tik iš dalies.

7. Būsimųjų karininkų kasdieninis gyvenimas Karo mokykloje buvo orientuotas ne tik į profesinių žinių perteikimą, bet ir siekiama per keletą metų iš paprastų sodiečių jaunuolius paversti karininkais inteligentais, gebančiais tinkamai reprezentuoti Lietuvos karininkiją tarp Vakarų valstybių karininkų. Kasdieninis kariūnų gyvenimas buvo organizuotas taip, kad per trumpą mokymosi laikotarpį būtų suformuoti kasdieniniam karininko gyvenimui reikalingi estetiniai įgūdžiai ir elgesio normos.

8. Nepriklausomybės kovų metu stoti savanoriais į Lietuvos kariuomenę labiausiai motyvavo žeminanti patirtis ir sunkus okupacinis režimas bei patirtos asmeninės nuoskaudos. Daug įtakos gyventojų apsisprendimui eiti savanoriais tarnauti Lietuvos kariuomenėje lėmė vietos dvasininkų pozicija skatinti stoti į kariuomenę bei pradėta aktyvi Lietuvos kariuomenės agitacija.

9. Taikos metu privaloma karinė tarnyba buvo reglamentuota įstatymais ir jos vengimas buvo baudžiamas įstatymų nustatyta tvarka. Nemažą vaidmenį, skatinantį tarnauti kariuomenėje, atliko ir tuometinė žiniasklaida, kuriai pavyko pakeisti didžiosios Lietuvos visuomenės dalies požiūrį į karinę tarnybą.

Trumpos žinios apie doktorantą

Gimė 1971 m. balandžio 13 d. Šakių raj. Jokūbonių kaime. 1989 m. baigęs Respublikinę bendro lavinimo Vilniaus miesto sporto mokyklą, mokėsi Vilniaus pedagoginiame universitete, kur 1994 m. įgijo istorijos mokytojo kvalifikaciją. 2016–2020 m. studijavo Klaipėdos universiteto ir Vytauto Didžiojo universiteto jungtinėje istorijos krypties doktorantūroje ir rengė disertaciją

tema „Lietuvos kariuomenės karių kasdienybė karo ir taikos metu (1918–1940 m.)“ (vadovas – prof. dr. Vyngantas Vareikis).

1991 m. kovo 5 d. savanoriu stojo į Savanoriškąją krašto apsaugos tarnybą prie Krašto apsaugos ministerijos. 1998 m. spalio 7 d. suteiktas Lietuvos kariuomenės leitenanto laipsnis. 2007 m. dalyvavo tarptautinėje taikos palaikymo operacijoje Afganistane. 2008 m. suteiktas Lietuvos kariuomenės majoro laipsnis. 2009–2018 m. – Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Karo istorijos centro viršininkas. Tarnaudamas Lietuvos karo akademijoje kariūnams ir Vytauto Didžiojo karininkų kursuose skaitė auditorinių paskaitų ciklus karo teorijos tematika. 2018 m. išleistas į atsargą. 2019–2021 m. Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institute skaitė paskaitų ciklus: *Karo minties ir karybos istorija* (anglų k.) bei *Kasdienybės istorija* (rusų k.).

Nuo 2021 m. dirba Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos Pilietinio pasipriešinimo skyriaus vyriausiuoju specialistu.

Tyrimų interesai

Kasdienybės istorija, Lietuvos kariuomenės istorija, karo teorija, Lietuvos ir visuotinė karybos istorija

Kontaktai: Ūmėdžių g. 98-4, LT-02303 Vilnius,
el. paštas: gintautasjakstys@gmail.com

Doktoranto mokslinių publikacijų disertacijos tema sąrašas:

1. *Karo mokyklos mokinių kasdienybė Kaune ir Vilniuje 1919–1921 m.*, Acta humanitarica universitatis Saulensis, Šiauliai, 2016, t. 24, p. 14–19. ISSN 1822-7309.
2. *The Influence and Traditions of the Military School of the First President of Lithuania on the Military Academy of Lithuania*, Vėsture: avoti un cilvēki. Daugavpils, 2017, vol. XX, p. 149–154. ISSN 1691-9297.
3. *The Changes of Everyday life at the Military School of Lithuania under the Soviet occupation in 1940*, Vėsture: avoti un cilvēki. Daugavpils, 2018, vol. XXI, p. 141–147. ISSN 1691-9297.
4. *Everyday life of the Lithuania Navy Sailors' in the Naval training Warship „Prezidentas Smetona“*, Vėsture: avoti un cilvēki, Daugavpils, 2020, vol. XXIII, p. 79–85. ISSN 1691-9297.
5. *The Lithuanian soldiers everyday life during the large army field exercise 1936–1938“*. Vėsture: avoti un cilvēki, Daugavpils, 2021, vol. XXIV. ISSN 1691-9297 [in print].

Mokslo populiarinimo publikacijos:

1. *Žurnalas „Kariūnas“ mini 85-erių metų sukaktį*, Kariūnas, 2017, Nr. 4 (135), p. 22–25.
2. *Istorija, atgimusi Lietuvos karo akademijos garbės ženkluose*, Kariūnas, 2017, Nr. 3 (134), p. 48–49.
3. *Pabaisko kautynės žymiausių Lietuvos mūšių kontekste*, Pabaisko mūšis ir jo epocha. Straipsnių rinkinys. Vilnius, 2017, p. 153–177. ISBN 978-609-471-087-2.
4. *„Khumpiai, Jurgiai ir cholopai“*. *Lietuvių kariai Kaune 1919 metais*, Kultūros barai, Vilnius, 2019, nr. 7/8, p. 93–98. ISSN 0134-3106.

Skaityti pranešimai mokslinėse konferencijose ir seminaruose:

1. 2017 m. sausio 19–20 d. mokslinė konferencija „Lietuviai Didžiajame kare ir Didysis karas Lietuvoje“ (Thomo Manno memorialinis muziejus (Nida). Pranešimas *Pirmojo pasaulinio karo veteranai Lietuvos kariuomenės karininkų korpuse*.
2. 2017 m. kovo 30–31 d. VI tarptautinė mokslinė konferencija „Regionas: istorija, kultūra ir kalba“ (Šiaulių universitetas). Pranešimas *Tarpukario Lietuvos karių kasdienybės tyrimų šaltiniai*.
3. 2017 m. liepos 7–8 d. tarptautinė mokslinė konferencija „Common Past, Common Future“ (Torūnės Nikolajaus Koperniko universitetas, Lenkija). Pranešimas *How political and public events in Kaunas city affected Cadet's daily life in Lithuania's Military School (1919–1940)*.
4. 2017 m. gruodžio 1 d. tarptautinė mokslinė konferencija „Pilietinis ugdymas šalies gynybai“ (Gen. Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija). Pranešimas *Lietuvos kariūnų pilietinis ugdymas kasdienybėje: tarpukario Lietuvos patirtis*.
5. 2018 m. sausio 25–26 d. Humanitarinių mokslų XXVIII moksliniai skaitymai (Daugpilio universitetas, Latvija). Pranešimas *Lithuanian soldiers' everyday life at the Bolshevik front from autumn 1919 till summer 1920*.
6. 2018 m. rugsėjo 13–15 d. tarptautinė mokslinė konferencija, skirta Lietuvos valstybingumo atkūrimo šimtmečiui paminėti (Международной научно-практической конференции «Столетие государственного ренессанса в Литве (1918–2018): украинско-литовские параллели».) (Chersono valstybinis universitetas (Ukraina). Pranešimas *Развитие вооружённых сил Литвы в период 1918–1921 г.*

7. 2018 m. spalio 25 d. tarptautinė mokslinė konferencija „Jūrinės valstybės sargyboje. Lietuvos karinis laivynas istorijos sūkuriuose“ (Lietuvos jūrų muziejus). Pranešimas *Lietuvos karinio jūrų laivyno jūreivių kasdienybė tarpukariu*.
8. 2018 m. lapkričio 8–9 d. tarptautinė mokslinė konferencija „Atkurta Lietuvos kariuomenei – 100 metų“ (Gen. Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija). Pranešimas *Lietuvos karininkų tradicijų formavimosi aspektai*.
9. 2019 m. sausio 24–25 d. Humanitarinių mokslų XXVIX moksliniai skaitymai (Daugpilio universitetas, Latvija). Pranešimas *Everyday life of the Lithuania Navy sailors'. The Naval training Warship „Prezidentas Smetona“*.
10. 2019 m. gegužės 10 d. mokslinė konferencija „Šiuolaikinės visuomenės ugdymo veiksniai“. (Gen. Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija). Pranešimas *Gen. št. mjr. Vytauto Bulvičiaus idėjų aktualumas XXI a. karinių konfliktų kontekste*.
11. 2019 m. gegužės 16–17 d. tarptautinė mokslinė konferencija „Nepriklausomybės karai“. (Taraso Ševčenkos Kijevo valstybinio universiteto Istorijos fakultetas, Ukraina). Pranešimas *Lietuvos karių tarnybos sąlygos ir buitis Kauno įguloje 1919 m.*
12. 2020 m. sausio 30–31 d. Humanitarinių mokslų XXX moksliniai skaitymai (Daugpilio universitetas, Latvija). Pranešimas *The Lithuanian soldiers everyday life during the large army field exercise in 1936–1938*.

Stažuotės

1. 2017 m. liepos mėn. 5–9 d. Torunės universiteto Istorijos fakulteto ir Istorijos tyrimo ratelio vasaros stovykla „Common Past, Common Future. The Polish- Lithuanian-Ukrainian Workshops“.
2. 2017 m. lapkričio 20–30 d. ISM Vadybos ir ekonomikos universiteto *Executive School* mokymo programa „Į studentą sutelktų studijų tobulinimas: tikslai, rezultatai, metodai“.
3. 2019 m. balandžio 23 d.–birželio 22 d. „Erasmus+“ programa. Praktika-stažuotė Latvijos universiteto Istorijos ir filosofijos fakultete.

Klaipėdos universiteto leidykla

Gintautas Jakštys

THE DAILY LIFE OF LITHUANIANS SOLDIERS IN WAR AND PEACE IN 1918–1940

Summary of doctoral dissertation

LIETUVOS KARIŲ KASDIENYBĖ KARO IR TAIKOS METU 1918–1940 M.

Daktaro disertacijos santrauka

Klaipėda, 2021

SL 1335. 2021 11 08. Apimtis 3,5 sąl. sp. l. Tiražas 22 egz.

Klaipėdos universiteto leidykla, Herkaus Manto g. 84, 92294 Klaipėda

Tel. (8 46) 398 891, el. paštas: leidykla@ku.lt, interneto adresas: <http://www.ku.lt/leidykla/>

Spausdino UAB „Druka“, Mainų g. 5, 94101 Klaipėda